

Конгрес
Українських
Націоналістів

Змагатимеш до поширення сили, слави, багатства і величі Української Держави

НАЦІЯ І ДЕРЖАВА

e-mail: nacija@ukr.net www.cun.org.ua Серпень 2017 року № 8 (651)

ЗРОДИЛИСЬ МИ ВЕЛИКОЇ ГОДИНИ

ПРИВІТАННЯ ІЗ ДНЕМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Дорогі друзі, побратими та однодумці!

Дорогий український народе! Світове українство! Дорогі українські воїни!

24 серпня Україна відзначає 26-у річницю відновлення Незалежності Української Держави, що постала як результат багатовікової самовідданої боротьби мільйонів кращих синів і дочок нашої землі. Цей Акт відновлення був узаконений всенародним волевиявленням на референдумі 1 грудня 1991 року.

Для нас, українських націоналістів, усі ці роки було змістом діяльності державне будівництво і мобілізація українського народу задля цієї мети. Ми не припиняли боротьби з російським неоімперіалізмом, з його намаганнями в будь-який спосіб пов'язати Україну з Росією.

В жовтні цього року виповнюється 25 років Конгресу Українських Націоналістів, який постав за ініціативи Організації Українських Націоналістів (ОУН) і головною метою якого є розбудова Української Держави. Тому, не вагаючись, наші однопартійці, друзі чисельно стали в ряди українського воїнства і вже понад три роки відчайдушно боронять цілісність та суверенітет нашої Держави на Сході, не шкодуючи власного життя, пам'ятаючи, що боротьба за Українську Державу, її визволення – завжди священна.

Репетиція параду українських військ «Зродились ми великої години» – з нагоди 26-ї річниці незалежності України.

Тож згадаймо у цей день поіменно усіх тих, чиїми стараннями українська національна ідея, пронесена через століття, спалахнула у серцях мільйонів. Згадаймо і усіх тих Славетних Лицарів, які без жодної хвилини вагань поклали на вівтар визволення Вітчизни власне життя. Вічна їм пам'ять…

Усвідомлюємо, що нас чекає нелегка й тривала боротьба і праця в ім'я України. На сьогоднішній день український народ свідомий і згуртований державницькою ідеєю і вже ніколи і нікому не поступиться своєю Незалежністю.

Ми, українські націоналісти, і далі виступаємо за формування такого світового ладу, наріжним каменем якого має стати ідея нації, ідеали свободи та справедливості. Принципи цього світового ладу – це взаємне визнання права кожного народу на державну самостійність на його етнічних землях.

Наголошуємо, згадуючи слова нашого Провідника, світлої пам'яті подруги Слави Стецько: «Гарантією безпеки нації є її власна сила». Тому Збройні Сили України повинні бути по-справжньому спроможними захищати суверенітет, неподільність території України та свободу українського народу.

Віримо, що ми з честю витримаємо випробування, і Україна переможе московського агресора та його «п'яту колону» в середині держави, очиститься врешті від корупції та зрадництва і стане однією з найуспішніших країн Європи, збереже самобутні національні, культурні та духовні традиції і свою національну ідентичність. Віримо в силу і мудрість нашої нації, що змагає до перемоги, миру, добробуту та процвітання!

Зичимо Вам незламності духу, міцного здоров'я, витривалості та наснаги у нашій священній боротьбі!

Наша Перемога – неминуча, бо за нами правда і з нами Бог!

Із Днем Незалежності Вас! Слава Україні! Героям слава!

Степан БРАЦЮНЬ,
Голова Конгресу Українських Націоналістів

ПРАВДА КЛИЧЕ

ЖИВА ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

У неділю, 6 серпня, в Музеї шістдесятництва відбулась презентація виставки «Український культурологічний клуб. До 30-ліття створення».

Саме в цей день, тридцять років тому, у київському кафе «Любава» на Оболоні відбувся громадський вечір «Українська культура: фасад і реальність», а вже 16 серпня 1987 р. на дачі в Аркадія Киреєва – першого голови ради клубу – відбулися Установчі збори УКК. Клуб об'єднав щойно звільнених з радянських тюрем українських політв'язнів з покоління шістдесятників, молодше покоління політичних в'язнів і розбурхану віяннями Перебудови і гласності київську громадськість, серед якої одними з найактивніших були київські студенти. Провідну роль у ньому відігравали Євген Сверстюк, Сергій Набока (голова ради), Олесь Шевченко, Ольга Гейко-Матусевич, Віталій Шевченко, Леонід Мілявський, Інна Чернявська, Лариса Лохвицька та ін. На засіданнях УКК обговорювалися замовчувані та сфальшовані в радянський час питання української історії та культури, писалися відкриті листи до української та центральної влади СРСР з вимогами демократичних перетворень, відновлення діяльності українських православної та греко-католицької церков, були проведені перші несанкціоновані владою мітинги та вуличні акції. УКК проводив засідання практично щотижня. Теми засідань торкалися процесів зросійщення в Україні, приховування геноциду українського народу 1932–1933 років, замовчування наслідків Чорнобильської катастрофи, захисту історичних пам'яток, розкриття «білих плям» в українській історії тощо. Засідання УКК збирали до 400 учасників.

Влада відмовляла Клубу в наданні приміщень, намагалася дискредитувати УКК в ЗМІ. Однак Клуб продовжував активно працювати, збираючись окремими секціями (їх було шість) на приватних квартирах і проводячи свої заходи просто неба. Для участі в його засіданнях таємно приїжджали зі Львова, Одеси, Дніпропетровська, Чернігова, Донецька. Теми засідань УКК висвітлювалися на сторінках відновленого В'ячеславом Чорноволом «Українського вісника». Діяльність УКК отримала широкий резонанс за кордоном. Всі активісти УКК перебували під наглядом КГБ. 26 квітня 1988 року активісти УКК на площі Жовтневої Революції (Майдан Незалежності) у м. Києві вчинили спробу провести перший в УРСР несанкціонований мітинг присвячений другій річниці аварії на Чорнобильській АС. Спроба проведення мітингу була придушена, учасники жорстко побиті і арештовані молодиками в цивільному з червоними пов'язками, які представлялись «громадськими активістами». Саме в культурологічному клубі почалося розкріпачення приватизованого комуністичною владою образу Шевченка та виведення його з обойми записних революціонерів-демократів. Радянські літературознавці, які насмілювалися приходити на засідання клубу, могли почути дещо нове для себе про поета свободи й уявити його в ряду будителів духу. В УКК вперше заговорили і про Василя Стуса. У цьому зв'язку важко переоцінити роль Євгена Сверстюка. Саме його промови, а згодом і статті про Т.Шевченка, В.Стуса, М.Гоголя багато в чому перевернули уявлення суспільства про них.

Важливою подією було 1000-ліття Хрещення Русі. Релігійна орієнтація членів клубу була незвичною, як на ті часи. Релігійний підхід до літератури, християнські традиції протистояли сучасній радянській культурі, яка була абсолютно атеїстичною. Нові мотиви привнесли барди. Гриць Гірчак співав тут табірні пісні. Не в останню чергу заслугою учасників культурологічного клубу є також «легалізація» жовто-блакитного прапора.

Закінчення на 15-й стор.

ТВОРЧІСТЬ НАШИХ ЧИТАЧІВ

ДВІ МАТЕРІ

Ти знаєш, Матір – це первинне,
Найкраще із усіх чудес.
Та є ще Матір – Батьківщина,
Найвища від усіх небес.

Вона, як сонце, є незмінна,
Як і воно, життя дає.
І для дітей своїх безцінна,
Заради них вона живе.

Вона є вірна нам навіки,
Ми ж маєм бути вірні їй...
Її ліси, озера, ріки
Довершені в красі своїй.

А ми без неї сиротята
В чужих далеких нам краях,
Адже без мами і без тата
В душі панують холод й страх...

Шануймо матерів, мов діти,
Щоб не було в нас каяття!
Даруймо рідній Мамі квіти,
А Батьківщині – все життя.

Лідія і Роксоляна САДОВІ
Львів, 2017

08
4 820102 210017

ЮВІЛЕЇ

Тарасові Процев'яту – 55. Вітаємо!

Нещодавно, 12 серпня, відзначив свій 55-літній ювілей наш побратим, член Президії Головного Проводу Конгресу Українських Націоналістів, народний депутат України II-го скликання, активний громадсько-політичний діяч і публіцист, націоналіст і патріот Тарас Процев'ят.

Друг Тарас – вірний син України, людина з глибоким державницьким мисленням, талановитий оратор і організатор, соратник Слави Стецько, один із засновників Конгресу Українських Націоналістів. Активний учасник партійного життя, він завжди гордо несе червоно-чорний стяг української національної ідеї.

Шляхетні риси його характеру виплекані в патріотичній родині, успадковані від матері, Марії Процев'ят, відомої громадської та культурної діячки, яка стояла біля витоків національного відродження України.

Щиросердечно вітаємо Вас, шановний друже Тарасе, із ювілеєм!

Ваша плідна праця та дух вселяють у нас віру, що Ви й надалі культивуватимете шляхетні ідеали українського націоналізму в боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу. Бажаємо державної мудрості, невичерпної сили духу і благословення Божого у подальшому служінні українській нації та її Державі!

Зичимо Вам козацького здоров'я, радості від життя і натхнення! Щиро бажаємо миру, щастя, достатку, родинного затишку й усіляких гараздів!

Нехай Господь примножить Ваші сили, і Боже благословення зійде на Вас для здійснення добрих справ в ім'я рідної України!

З повагою,
Степан БРАЦЮНЬ,
Голова Конгресу Українських Націоналістів

ІЧКЕРІЯ ЖИВА!

ПРАПОР ЧЕЧЕНІЇ – У КИЄВІ

На майдані Незалежності у Києві 13 серпня відбулася акція «Ічкерія жива!», в рамках якої за участю бійців полку Президента України було розгорнуто найбільший у світі прапор Чеченської Республіки Ічкерії. Розмір розгорнутого стягу – 22 на 33 метри.

Організатори події наголосили: «Цей захід символізує те, що нашим ворогам, незважаючи на всі їхні зусилля, не вдалося зламати нашу волю до перемоги і наш дух, і що наша перемога близька як ніколи».

Шостого вересня 1991 року чеченський народ проголосив незалежність. Так постала Чеченська Республіка Ічкерія. А 27 жовтня її президентом народ обрав Джохара Дудаєва, віце-президентом – Зелімхана Яндарбієва. Державне будівництво Ічкерії перервало вторгнення російських військ. У грудні 1994 року регулярні війська ЗС РФ, зокрема, Майкопської дивізії, розпочали етноцидну війну проти чеченського народу – із застосуванням касетних бомб та іншої зброї масового знищення, а також тероризму, який завжди був державною політикою Москви. В результаті теракту в квітні 1996 року загинув один із найяскравіших політиків і державних діячів другої половини XX століття Джохар Дудаєв. Але чеченський народ під керівництвом З.Яндарбієва та А.Масхадова здобув перемогу над російською імперією, результатом якої стало підписання 31 серпня 1996 року Хасав'юртівських угод.

Символ незламності Чеченії

Аміна ОКУЄВА (в центрі) – колишній боєць батальйону імені Джохара Дудаєва. Казбек АБДУРЗАКОВ (праворуч) – нагороджений орденом «Народний герой України»

Але імперії зла не повинен довіряти жоден народ! Офіцер КГБ В.Путін, ставши президентом РФ, розпочав кампанію народовбивства ЧРІ терактами проти провідних діячів Ічкерії. Вбито Зелімхана Яндарбієва, Аслана Масхадова. Шаміля Басаєва. Чеченію окуповано. При владі – колаборанти. Але битва за її свободу триває. Ічкерія переможе!

За повідомленнями інформагенств
Ольга ДМИТРЕНКО

ГОМІН ІСТОРІЇ

АРХІВ ПІДПІЛЛЯ ОУН І УПА ЗНАЙШЛИ НА ЛЬВІВЩИНІ

Минулого тижня в Янівському лісі під Львовом знайшли бідон із документами підпілля ОУН і УПА. Знахідку виявив чоловік за допомогою металошукача й передав до Національного музею-меморіалу «Тюрма на Лонцького» для Архіву Центру досліджень визвольного руху, інформує Радіо «Свобода».

У бідоні містилися документи українського визвольного руху, датовані 1948–1951 роками. Серед них чимало друкованих видань підпілля та журнал для дітей «Малі друзі», який видавало підпілля в 1940-их роках.

Папери збереглися в дуже доброму стані завдяки піщаному ґрунту, в якому понад півстоліття пролежав бідон. Їхній зміст охоплює Львівську, Івано-Франківську, Рівненську та частину Чернівецької області.

За припущенням генерального директора Національного музею «Тюрма на Лонцького» Руслана Забілого, документи з різних регіонів могли бути спеціально привезені до підпілля на Львівщині, імовірно для Служби безпеки ОУН.

Наприклад, серед вмісту бідона можна знайти поіменний список членів родин, депортованих у Сибір протягом 1940–1948 років з Острожецького (нині – Млинівського) району Рівненської області.

В іншому списку перелічені заарештовані бійці УПА та ті, хто добровільно здався радянській владі.

У докладному звіті з Косівського району Івано-Франківської області на 117 сторінках зазначено списки кадрів ОУН, протоколи мародерств Міністерства державної безпеки СРСР, організування колгоспів, винищувальних батальйонів.

«Таких звітів тут чимало. Поки що не можемо збагнути, чому матеріали у цьому одному бідоні з різних областей, немає Тернопільської. Цей віднайдений бідон є одним із найцікавіших. Мабуть, ці матеріали були привезені для найвищого керівництва підпілля», – каже історик Руслан Забілий.

Кілька чисел підпільного журналу «Малі друзі» за 1948 рік віднайдені вперше. Видання було розраховане на дитячу аудиторію: вірші, оповідання, загадки та ігри на історичні теми. Наприклад:

«Перший склад – число це буде,
Другий – в устах мають люди.
Ціле слово… Хто вгадає?
Герб наш назву таку має».

Як вести контрпропаганду більшовицькому впливові на дітей у садочках, школах та дитячих комуністичних організаціях, навчала книжечка «Вказівки батькам у вихованні дітей».

«Питання, що тоді, у 1950 році, піднімались, досі для нас є актуальні, а тим паче сьогодні через призму війни з Росією, коли російська пропаганда дуже велика і має вплив на людей. Тобто, підпільники вчили українців, як бути українцями. Самі так не робіть, як би ви не хотіли, щоб робили ваші діти, у родині і гурті будьте одностайними у засудженні злих вчинків – так радили батькам. Якби таке знайшли у хаті, то це була підстава для переслідування органами НКВС, бо свідчило про зв'язки з підпіллям», – наголосив Руслан Забілий.

Серед віднайдених матеріалів є чимало праць тодішніх сучасників про Україну та її історію – «Наше становище до російського народу», «Концепція самостійної України», передрук журналу «Революціонер-пропагандист» (1949 рік), на якому написані коментарі когось із референтів пропаганди, сатиричний журнал «Хрін», але регіонального колориту, про що свідчить обкладинка.

Багатим джерелом фактологічної інформації про боротьбу націоналістичного підпілля в регіонах є звітні документи.

«Багато звітної документації з усіх територій Західної України, за винятком лише Тернопільської області. Є центральне видання проводу українських націоналістів «Осередок пропаганди і інформації», журнал підпільний. «Революціонер-пропагандист», підпільний журнал, дуже цінний тим, що тут є написані коментарі. Тут бачимо вказівку, щоб кожну зі статей видавати окремо, а це і статті, і вірші. Є інструкція для слідчих Служби безпеки УПА, як організовувати внутрішню документацію, які матеріали збирати, як їх опрацьовувати, заповнювати протоколи», – розповів Забілий.

Усі передані документи фахівці Національного музею «Тюрма на Лонцького» і Центру досліджень визвольного руху реставрують, оцифрують та викладуть в загальний доступ в Інтернеті.

ІП

ВТРАТА

Наші щирі співчуття

Конгрес Українських Націоналістів висловлює сердечні співчуття Голові Конгресу Степанові Брацюню та його дружині пані Лесі з приводу тяжкої втрати – смерті її матері Софії Музики.

У глибокій скорботі діти, внуки, правнуки та родичі покійної, яка відійшла у засвіти сьомого серпня 2017 року, на 91-му році життя. Ми розділяємо їхній біль утрати, сумуємо разом з ними.

Пані Софія народилася на українському Закерзонні, в Любачеві. 15-річною дівчинкою нацисти вивезли Софію на примусові роботи до «фатерлянду». Додому вона повернулася 1945 року, а вже наступного, 1946-го, її родину разом із тисячами інших, депортували в СРСР.

Пані Софія була вірною дружиною та справжнім другом своєму чоловікові Петрові Музиці, рідному братові Слави Стецько. Коли передчасно помер чоловік, пані Софія всеціло присвятила себе дітям і внукам. Як високосвідома українка, вона прищепила їм глибинну любов до України, патріотизм, гідність, шанобливе ставлення до українських героїв.

Покійна належала до тієї когорти українців, які до останніх хвилин свого життя були вірними своїй нації та її державі, ідеалам свободи.

Поховали її в рідному Бучачі, що на Тернопільщині, там, де спочивають найдорожчі їй люди.

Прощаючись з пані Софією, молимо Всевишнього, аби оселив її душу там, де праведні спочивають.

Головний Провід
Конгресу Українських Націоналістів

Наші корпункти

Вінниця	Гусар Віталій	(097) 371-12-71
Дніпро	Фурман Анатолій	(050) 695-83-48, (097) 243-71-72
Донецьк	Олійник Марія	(062) 337-23-48
Запоріжжя	Тимчина Василь	(0612) 67-31-82
Івано-Франківськ	Салига Роман	(0342) 3-11-35
Кам'янське	Чередниченко Олександр	(098) 242-54-87
Кропивницький	Тріщенко Віктор	(0522) 36-95-25
Київська обл.	Сахацький Олександр	(04597) 4-92-93
Київ	Шепетюк Юрій	(044) 278-63-89, 279-68-34
Кривий Ріг	Мельник Олександр	(096) 298-19-56
Луцьк	Максимович Олег	(050)-132-00-42
Львів	Динилиха Ігор	(0322) 38-67-63
Миколаїв	Салтиченко Михайло	(067) 942-64-71
Одеса	Роговський Дмитро	(063) 790-15-37
Полтава	Сороковий Віталій	(095) 315-73-10
Рівне	Бідюк Юрій	(050) 435-34-34
Суми	Друзь Віктор	(096) 485-67-37
Тернопіль	Ткач Володимир	(098) 711-05-50
Харків	Дяків Богдан	(057) 716-02-18
Херсон	Реуцький Іван	(097) 285-32-96
Хмельницький	Бенюк Ніна	(8096) 362-72-23
Черкаси	Савченко Максим	(067) 647-35-24
Чернівці	Лютик Віктор	(050) 540-16-81, (097) 235-60-20
Чернігів	Рябченко Валерій	(04622) 4-38-81

 МОНІТОРИНГ

ФЕЙК, ЯК ЗБРОЯ ПРОТИ УКРАЇНИ

Насолодившись домислами NYT, прислухаємось до версії американської розвідки, яка пролила нове світло на ракети Кім Чен Ина.

Публікація New York Times про те, що Північна Корея могла використовувати українські двигуни, викликала чималий резонанс по всьому світу: коментарі експертів у соцмережах і публікації у ЗМІ з усілякими версіями походження комплектуючих для балістичних ракет КНДР... Здавалося, додати нічого, тема пережована вже сотню разів. Утім нова інформація представників розвідки США, що її опублікував Reuters, вкотре її актуалізує.

В американській розвідці переконують: зміни в ракетних технологіях КНДР, які призвели до підвищення надійності ракет та їхньої дальності, частково пов'язані з іноземними вченими, яких могла найняти на роботу Північна Корея. Відзначено, що також двигуни могли розробити власне й північнокорейці, які отримали освіту в Росії чи інших країнах. Швидше за все, за їхніми словами, КНДР може самостійно виробляти двигуни для ракет і не потребує постачання арсеналу від третіх країн. «Згідно з даними розвідки, ми можемо припустити, що Північна Корея не залежить від імпорту (ракетних) двигунів. Навпаки, ми вважаємо, що у них є здатність самостійно виробляти двигуни», – зазначає неназване джерело в американській розвідці.

Враховуючи, що на сьогодні з'явилася достатня кількість роз'яснень, Укрінформ вирішив повернутися до цієї теми, аби розібратися, хто й навіщо «знайшов» українські двигуни у північнокорейських ракетах?

УКРАЇНУ ОББРІХУЮТЬ НЕ ВПЕРШЕ

Хто і навіщо це робить, здогадатися не важко: хто – Росія, навіщо – зруйнувати репутацію України – держави, з якою РФ де-факто перебуває у стані війни. Протягом останніх років у бік України неодноразово «летіли» безпідставні звинувачення. Коментуючи публікацію NYT, директор Національного інституту стратегічних досліджень Володимир Горбулін нагадав, що це не перша спроба звинуватити Україну у незаконних діях: раніше йшлося про перевезення алмазів з Південної Африки, про те, що українські кораблі направляли у Кенію для проведення бойових дій, продаж Україною РЛС «Кольчуга» в Ірак. Про останній випадок експерт розповів детальніше.

Горбулін: «Я згадав 2002 рік. До мене приїхав тодішній посол США в Україні Карлос Паскуаль і сказав, що є 100-відсоткова інформація про продаж Україною "Кольчуг" в Ірак. Я відповів, що цього бути не може. За моєю ініціативою було створено компанію "Укрспецекспорт". І я знав, що жодних постачань до Іраку з нашого боку не було. У підсумку "Кольчуг" в Іраку теж ніхто не знайшов. В української сторони ніхто вибачення не попросив. Але ж ця історія вплинула на зовнішню політику нашої країни».

Своєю чергою, наводимо ще кілька прикладів того, як «зацікавлені» ЗМІ оббріхують Україну:

1. Липень 2014 року. В кремлівських ЗМІ з'явилися матеріали про українського пілота Владислава Волошина, якого намагалися звинуватити у збитті пасажирського літака Boeing 777 рейсу MH17 «Малайзійських авіаліній». Утім, всі намагання подалі відвести від себе підозри виявилися марними. Де-факто Захід від самого початку знав, чиїх рук це справа.

2. Листопад 2015 року. Після серії терактів, які сталися у Єгипті, Лівані та Франції, на сторінках видання Agence France-Presse з'явилася інформація, що Україна начебто постачала «Ісламській державі» ПЗКР китайського виробництва». Природно, що статтю одразу почали активно розкручувати усі російські ЗМІ. Але марно. Як тоді було встановлено, ніяких поставок не було.

На питання журналіста, що повинна зробити Україна, зокрема Міністерство закордонних справ, аби нарешті поставити крапку у постійних намаганнях звинувачувати нашу країну, в тому числі, й у постачанні ракетних двигунів в КНДР, Володимир Горбулін відповів, що треба ініціювати розслідування щодо того, яким чином і чи насправді українські двигуни могли потрапити до Північної Кореї.

Горбулін: «Пора переходити від споглядання і охань-ахань на кухнях і в кабінетах до активних дій. Я вважаю, що у даній ситуації Міністерству закордонних справ варто було б запропонувати світовій спільноті, та в першу чергу США, дослідити те, як у нас в Україні, так і цілому світі, яким чином Північна Корея змогла розвинути свою ракетно-космічну програму. Чи є тут якесь китайське коріння чи ні, чи є російське, бо ці дві країни підтримували та підтримують тісний зв'язок із КНДР. І, крім того, можливий чи неможливий зв'язок між Північною Кореєю та Іраном, який розвиває свою ракетну програму також вдало».

ЗНАЙОМТЕСЯ, АМЕРИКАНСЬКИЙ РАКЕТНИЙ ЕКСПЕРТ, ЯКИЙ ЛЮБИТЬ «ПУТІНКУ»

Експерт Майкл Еллеман, з яким поспілкувались журналісти видання New York Times, і який якраз розповів про «можливу причетність» України до постачання ракетних двигунів КНДР, раніше працював в Росії. З 1995 по 2001 рік він очолював там програму Cooperative Threat Reduction – «Спільне зменшення загрози», більш відому як «Програма Нанна – Лугара». Ця програма мала на меті сприяння Сполучених Штатів у справі знищення зброї масового ураження, що залишилася в колишніх союзних республіках. Саме під «чуйним» керівництвом Майкла Еллемана за декілька років було здійснено повне ядерне роззброєння України. При цьому він, як керівник проектів, мав вельми близькі стосунки з вищим військовим і політичним керівництвом Росії.

Про це в ефірі Еспресо.TV заявив заступник міністра інформполітики Дмитро Золотухін. Ознайомившись зі сторінкою Еллемана, заступник міністра вказує ще на кілька цікавих деталей «про нібито українські ракетні двигуни».

Золотухін: «...Дружину він не дуже любить виставляти на сторінці, але є кілька фотографій. Її звати Тетяна і вона, судячи з усього, росіянка. Є фотографія, де ймовірно ця ж Тетяна у військовій формі. Хто вона? У неї є звання? Сина звати Нікіта. Собаку звати Sobaka. А п'є наш експерт «Путінку». До речі, під фотографіями сина коментарі росіян. Серед них є цікавий чоловік на ім'я Олег Валентинович Шульга, який працював у московському офісі відомого виробника зброї американської компанії Lokheed Martin. Батько ж ракетного експерта теж був пов'язаний з оборонкою і космосом. Коротше... Цікава особистість, щоб розібрати на молекули».

Звісно, того, що він кілька років працював у Росії, любить пити «Путінку» і одружений на шанувальниці російської військової форми, – малувато, щоб звинуватити Майкла Еллемана у виконанні замовлення ФСБ. Але… Сама лише концентрація цих ознак примушує задуматися.

«ПІВДЕНМАШ» НЕ СУДИТИМЕТЬСЯ З «THE NEW YORK TIMES»

Людина або організація мають право вимагати за судом спростування відомостей, що не відповідають дійсності або викладені неправдиво, порочать їх честь і гідність чи ділову репутацію або завдають шкоди їх інтересам, якщо той, хто поширює такі відомості, не доведе, що вони відповідають дійсності. До таких випадків, поза сумнівами, належить публікація американським виданням The New York Times скандальної статті «Успіх ракет КНДР пов'язаний з українським заводом», в якій Україна, зокрема Держпідприємство «Південмаш», звинувачується в поставці ракетних двигунів для Північної Кореї. Якщо з текстом все зрозуміло – одні лише припущення ракетного експерта Еллемана, то до заголовку є ряд претензій, адже він стверджувальний. І в цьому випадку навіть не важливо, чи то була проплачена стаття чи ні. Відповідальність за матеріал порівну несуть і автор, і видання. А от відповідальність за заголовок, за його відповідність змісту – це на 100 відсотків професійна відповідальність редактора, видання тобто. Ми звернулися до в.о. Голови Державного космічного агентства України Юрія Радченка, якого запитали стосовно подання позову на NYT. За його словами, Київ не буде подавати до суду на американські ЗМІ через публікації про нібито причетність України до постачань ракетних двигунів в Північну Корею.

«Сполучені Штати є серйозним стратегічним партнером України в космічних програмах, тому псувати відносини з ними не в інтересах України. Тим більше коли мова всього лише про думку одного з експертів», – сказав Юрій Радченко.

Він також відзначив, що реакції України і озвученої позиції досить, для того щоб пояснити всі питання. Мало того, за словами Радченка, серйозних репутаційних втрат від цієї публікації Україна не зазнала.

Як би там не було, але через подібні публікації одна з найвпливовіших газет світу The New York Times з символу авторитетності і впливу потроху перетворюється на засіб проплаченого піару. Як це не сумно…

Мирослав ЛІСКОВИЧ,
Київ

 АНОНС

КНИГА, ЯКІЙ НЕМА ЦІНИ

Йдеться про майбутню книгу львівського психолога-соціоніка Олексія Пивоваренка «Соціально-психологічний портрет дійових осіб і рушійних сил агресії Росії в Україні». Певні розділи цієї книги появляються вже в інтернеті, за прізвищем Пивоваренко) і, думається, вже сьогодні викличуть велике зацікавлення у читача. У цих публікаціях міститься багато критичних, практично доведених визначень характерів та дій сепаратистів. Автор подає певні портрети «екстремалів», як Януковича, Пономарьова, Царьова та інших, характеристики яких повністю відповідають соціонічним характеристикам, тобто вродженим властивостям, генетичною поколінь.

Характери ці найбільш відповідні народам Росії і Росією набуті, населення котрої переважно далеке від цивілізаційних стандартів, тож потрібно багато років, щоб досягнути рівня європейських країн, Канади чи Америки.

У вступі подані загальні риси сепаратистів та їхніх посібників, а також висвітлені їх відмінності. Вони характеризуються як суспільна маса, так і перебіжчики (службовці, силовики з боку воюючої сторони). Тобто виписані портрети т.зв. російських козаків, солдат регулярної армії, бойовиків ДНР і ЛНР і проросійськи налаштованих громадян. Подаються висновки.

Вимальовуються групи учасників сепаратистського руху за їхнім соціальним походженням.

Точні характеристики лідерів сепаратистів, а також Януковича, Аксьонова, Плотніцького, так званого мера Севастополя Чалого, Захарченка, горезвісного Царьова та ін.

Чоловіки – перебіжчики і жінки (які опинились в Америці чи в інших закордонних країнах), «тітушки», бойовики ДНР і ЛНР – це окремий розділ з визначальним поясненням їх діяльності.

Особливості (переважаючі для Росії) – це соціонічні визначення, які відносяться до характерів, цього чи іншого соціотипу – досить тонко виписані автором-психологом. Не може не зацікавити читача і розділ, чому лише Крим і Донбас підтримали сепаратистів: представники російського народу підтримують політику Росії та її інтереси, яка хоче стати тепер наддержавою, відродити СРСР і культ Сталіна.

У підрозділах книги автор розглядає національний характер росіян-сепаратистів, складові національних характерів, найбільш поширені прототипи. Визначальна тут і загальна характеристика прототипів, стилі і методи виховання громадян Росії (розбещеність, в основному) і головне – причини агресивності населення Росії. Їх чомусь тягне до насильства і перестрілок, тому чекати від них чіткого дотримання домовленостей з Україною не можна.

Значне місце тут знайшла і характеристика прихильників агресивної політики Росії, що дуже вплинуло на воєнний стан.

Аналіз історичних фактів показує, що Росія – одна з найбільших агресивних країн світу, також войовнича. З останніх двохсот років у загарбницьких війнах вона провела 132.

Сьогоднішнє покоління цивілізованих українських воїнів покладуть своє життя, захищаючи Вітчизну і своїх близьких. Українські воїни одними з перших кинулися захищати цілісність своєї країни у 2014 році – робить висновок автор книги Олексій Пивоваренко. І тут же він відзначає високопатріотичних, справедливих і ризикових представників Росії – Б.Нємцов, К.Собчак та ін., – які відстоюють справедливість щодо України. Вони мужньо і самовіддано, навіть жертовно борються проти агресії України.

Щодо росіян, то їм характерно дивитися на сусідні держави з надією їх підкорити. Вони переконані, що покликані бути пострахом світу. А в даний час стають все більш агресивними.

О.Пивоваренко аналізує: в культурі і методах виховання у росіян все ж проявляється спадщина деспотичної Золотої Орди.

Навіть дітей дотепер вчать: «Треба бути у всеозброєнні». Про гуманність тут не йдеться, адже вона завадить досягти перемоги.

У росіян середньовічна свідомість і найбільша ув'язненість на душу населення, звідки і безкультур'я і потурання вродженої войовничості дітей. Хамство називають третьою проблемою Росії. До речі, в США і Україні люди набагато гуманніші, де верх бере не груба сила, а інтелект. Тому в розвинених країнах світу люди більш розкуті, веселі і раді життю, пише автор.

У свою армію набирають людей, які стійко відстоюють «русскій мір» і люблять захоплювати воєнну здобич, не говорячи вже про чужі території. І ще сміють казати, що Донбас – їхня земля. Тому наша геройчна Армія постійно дає їм гідну відсіч, відстоюючи свої рідні землі. І тому скажемо тим, хто здобуває перемогу – «Героям Слава!». А тим, які віддали своє життя за волю та незалежність України, – «Герої не вмирають!» Тому вони будуть вічно жити у пам'яті вільних громадян України.

Лідія САДОВА,
коректор книги.
м. Львів

ЧИ БУДЕ СУД, ЧИ БУДЕ КАРА?

ІЛОВАЙСЬКА ТРАГЕДІЯ: УКРАЇНСЬКИЙ РАХУНОК

До офісу Міжнародного кримінального суду в Гаазі Україна передала докази причетності Генштабу Російської Федерації до Іловайської трагедії. Про це повідомила Генпрокуратура України.

Масовий розстріл українських воїнів російськими військами відбувся наприкінці серпня 2014 року під Іловайськом, коли до зубів озброєні та багатократно переважаючі кількісно армади окупанта оточили українські частини, утворивши так званий Іловайський котел. Після переговорів російський Генштаб гарантував українцям «зелений коридор» і через нього вихід із «котла». Оскільки підлішого, брехливішого й підступнішого, ніж московити, нічого в світі нема, то й довіри до них не може бути. Та наші військові урядники, на чолі з непрофесійним міністром оборони Валерієм Гелетеєм, традиційно повірили, прирікаючи українських воїнів на вірну смерть. Так і сталося. Відтоді День Незалежності України ми відзначаємо в скорботі: сумуємо та молимося за сотні (тисячі?) душ, убієнних московською нечистою силою під Іловайськом, та молимо Всевишнього, щоб оселив їхні душі там, де праведні спочивають.

Головним винуватцем Іловайської трагедії у серпні 2014 року, внаслідок якої лише за офіційними даними загинуло 366 українських воїнів, є військове командування Росії. Серед інших чинників трагедії – дезертирство, розвал армії за часів екс-президента Віктора Януковича і окремі помилки українського військового керівництва. Голова парламентської слідчої комісії Сенченко зазначає, що Генеральна прокуратура спеціально каже лише про один епізод боїв в Іловайську, щоб не називати точну кількість загиблих від масованого вторгнення армії Росії.

«Керівництво збройних сил Російської Федерації організувало пряме вторгнення регулярних російських підрозділів на територію Донецької області з одночасними артилерійськими обстрілами позицій Збройних сил України з території Росії», – так Генпрокуратура визначає головного винуватця так званого Іловайського котла.

Тоді, за даними ГПУ «загинуло 366 українських бійців, 429 – отримали поранення різного ступеню тяжкості і 300 – потрапили у полон. Збройні сили України також зазнали втрат щодо озброєння і військової техніки на суму майже 300 мільйонів гривень».

Вторгненням російських військ в Україну, за даними Генпрокуратури, командував перший заступник начальника Генштабу Росії генерал Микола Богдановський. І саме він пообіцяв начальнику українського Генштабу Вікторові Муженку дати «зелений коридор» для відходу українських підрозділів, а потім віддав наказ відкрити вогонь по них. На підставі зібраних доказів, Богдановському повідомили про підозру у посяганні на територіальну цілісність і недоторканність України, у веденні агресивної війни і в порушенні законів та звичаїв війни, поєднані з умисним вбивством.

Із детальним аналізом обставин запропонували ознайомитися народним депутатам України, які мають доступ до державної таємниці. Одні із них вважають, що за розстріл наших воїнів російськими головорізами мають відповідати й представники українського командування. Інші кажуть, що вину командування українського Генштабу варто визначати не зараз, а по закінченні війни з Росією.

До того ж, комплексна експертиза подій від лютого 2014-го до середини 2016 року показує, що головна причина втрати території і загибелі понад 10 тисяч осіб – це агресія Росії. Втім, коли йдеться про злочин Кремля у прямій причетності до масового знищення українців, то з покаранням Віктора Муженка, як начальника Генштабу, можна не квапитися. Ну, а що візьмеш із В.Гелетея, призначати якого міністром оборони можна було хіба що на сміх людям? Але ж Президент призначив! А парламент при цьому голосно мовчав. От з них і треба спитати: Президента – за традиційно провальну кадрову політику, парламент – за нерозуміння, що воно таке – державна політика, отже, за профнепридатність. Без зволікань варто внести доповнення до виборчого законодавства з тим, щоб уже під час наступних виборів, перш ніж допустити до участі в них, потенційний кандидат у депутати має здати кандмінімум знань, без яких йому зась потрапити у Верховну Раду. Ну скільки нам терпіти оте ганьбище, де колаборанти зливаються в екстазі з корупціонерами чи то під овації, чи свист анальфабетів?

А щодо профнепридатності наших воєначальників, маємо думку голови парламентської комісії. «Щодо подій в Іловайську, зокрема, його взяття – це мала бути військова операція, але вперед відправили добровольчі підрозділи МВС лише зі стрілецькою зброєю і мінометами. Були дві спроби деблокування Іловайського котла, про які сьогодні ніхто не хоче говорити. У перший раз проти щонайменше 3500 російських військових відправили одну роту 51-ї бригади – її розбили. Наступного дня відправили зведену тактичну групу 92-ї бригади, близько 200 людей, їх також розбили», – говорить Сенченко. Крім 3500 російських військових, там було близько 500 найманців, стверджує він, у тому числі «кадировців». Сенченко вважає, влада говорить лише про «зелений коридор» і спробу прориву для того, щоб, зокрема, не називати загальні втрати особового складу української армії під час боїв в Іловайську.

У звіті із розслідування детально зафіксовано перебіг трагічних подій та експертні висновки

У третій декаді серпня 2014 р. керівництвом ЗС РФ було організовано пряме вторгнення регулярних російських підрозділів на територію Донецької області з одночасними артилерійськими обстрілами позицій ЗС України з Росії.

«Наймасштабніше вторгнення відбулось у ніч із 23 на 24 серпня 2014 року. Сили вторгнення ЗС РФ складалися з дев'яти батальйонно-тактичних груп: 3500 осіб особового складу; до 60 танків; до 320 БМД (БМП); до 60 гармат; до 45 мінометів; 5 ПТРК.

З метою введення в оману та подальшого віроломного вбивства українських військовослужбовців, на російській військовій техніці були завчасно зняті або замасковані тактичні знаки та нанесені розпізнавальні позначки українських підрозділів, що заборонено ст. 37 Додаткового протоколу до Женевської конвенції від 12.08.1949 (Протокол І) від 08.06.1977», – сказано в звіті із розслідування. Далі зазначено, що згідно з отриманими слідством даними Служби безпеки України, розвідувальних органів та Об'єднаного штабу АТО, критичне співвідношення військових сил України у районі міста Іловайськ з підрозділами ЗС РФ та представників терористичних організацій "ДНР", "ЛНР" складало: особовий склад – 1 до 18; танки – 1 до 11; бронетехніка – 1 до 16; артилерія – 1 до 15; "Гради" – 1 до 24.

Водночас угруповання військ РФ вздовж східної ділянки державного кордону України нараховувало: 35 батальйонно-тактичних та ротно-тактичних груп; не менше 45100 військовослужбовців; до 160 танків; 1360 БМП (БТР); 350 одиниць артилерії; 130 одиниць реактивних систем залпового вогню; 192 бойових літаків; 137 вертольотів.

«Унаслідок раптового вторгнення 24–25 серпня 2014 року регулярних підрозділів Збройних Сил РФ та їх маршу в напрямку міста Іловайськ батальйони МВС України "Дніпро-1", "Миротворець", "Світязь", "Херсон", "Івано-Франківськ", Нацгвардії "Донбас" і сили сектору "Б" потрапили в оточення значно переважаючих за чисельністю сил ворога.

Враховуючи критичність ситуації, командуванням сил АТО було визначено основною задачею збереження життя українських воїнів. З цією метою розпочато перемовини між керівником АТО В.Муженком та представниками ГШ ЗС РФ (заступником начальника ГШ ЗС РФ М.Богдановським), а також на рівні керівництва сектору «Б» та підрозділів ЗС РФ, про надання гарантії безпечних гуманітарних коридорів для виходу з оточення військовослужбовців ЗС України та інших військових формувань України», – зазначено в документах із розслідування.

У звіті з розслідування Іловайської трагедії йдеться про те, що 26-28 серпня 2014 року між керівником АТО Муженком і заступником начальника ГШ ЗС РФ Богдановським відбулося 12 телефонних розмов, за результатами яких російська сторона надала гарантії безпечного виходу українських військовослужбовців з оточення.

Слідство точно встановило, пише Цензор.нет, що під час переговорів (щодо гарантій безпечного виходу українських військовослужбовців з оточення в небойовому порядку за узгодженими маршрутами, – **Ред.**) представники ЗС РФ навмисне затягували час для облаштування тактично вигідних вогневих позицій уздовж маршруту сил АТО.

«29 серпня 2014 р. за безпосередньою вказівкою і наказом командування Генерального штабу ЗС РФ російські військовослужбовці впритул розстріляли з важкого озброєння колони українських військових разом із трьома полоненими російськими десантниками. За вказаних обставин скоєно підступне вбивство 366 українських воїнів, 429 – зазнали поранень різного ступеня тяжкості, 300 – потрапили в полон, а Збройні Сили України зазнали значних втрат озброєння і військової техніки на суму майже 300 млн грн», – йдеться у звіті.

Головна військова прокуратура продовжує збір доказів щодо боїв в Іловайську. Обсяг матеріалів кримінального провадження вже становить понад тисячу томів Приблизно половина з них проходить під грифами «таємно» і «цілком таємно».

Чи будуть покарані злочинці, винні у масованих розстрілах українських воїнів? Будуть. Якщо судовими виконавцями стануть українські месники.

За матеріалами ЗМІ матеріал підготувала
Ольга ДМИТРЕНКО

ДУМКИ З ПРИВОДУ

ЗЛОЧИН БЕЗ КАРИ. КУБАНСЬКІ КОЗАКИ

7 серпня ввечері й повторно 8 серпня вранці на каналі ТЕТ йшла приторна совєцька агітка «Кубанские казаки» (кіностудія «Мосфильм», режисер Іван Пир'єв, 1949 р.). Дивитись це надумане дійство з колгоспами-мільйонерами, кінними скачками, бравими героями-орденоносцями і хлопцями в черкесах і кубанках на знищеній Голодомором 1932–1933 років землі було вище моїх сил. До того ж, з екрану звучала російська мова. І це на переважно українській Кубані Не рятувала ситуації, загалом, мила Клара Лучко і ліричні, знову не українські пісні. Не дивно, що навіть Нікіта Хрущев на ХХ з'їзді КПСС звинуватив цей фільм у лакуванні дійсності, й він надовго щез з екранів. А тепер його витягли й привчають українського глядача в час війни до «русского міра». І хто відповість за цей злочин? Канал ТЕТ, Держкомтелерадіо чи колишній МінСтець?

Суть злочину розкриває кілька цитат із книжки «ПУМА-Дромедар. Абвер. Частина ІІ. Три Кримські й Північно-Кавказька катастрофи Червоної армії 1941–1942 років. – Тернопіль: Мандрівець, 2015. – 312 с.

«Під час колективізації та голоду на Кубані москалі вивезли Миколу Біломаза і його батьків у степи Калмикії. Батьки там і загинули... Козаків висилали з Кубані, морили голодом, розстрілювали, вони тікали в степи, в гори і відбивалися від москалів, як від сарани. До станиці Миколи прислали людей з Вологди, і вони не вміли обходитися з кубанською землею. Пізніше вологодцям наказали надягати козацькі однострої і грати роль козаків. З таких людей згодом створили козацькі полки, дивізії та корпуси».

«Наприкінці листопада 1932 року повстала проти совєцької влади станиця Тихорецька на Кубані. Кілька днів погано озброєні козаки мужньо відбивали атаки карателів – регулярних частин Червоної армії. А ті використали для придушення повстання артилерію, танки й навіть бойові гази... Це був не бій, а старовинна битва з нерівними полчищами китайців, курсантів-кацапів і просто справжніх чортів (сайт Міхаель Віттман)».

«Через кілька років після виходу на екрани фільму «Кубанские казаки» з нашого старого «Телефункена» лилася піднесено бадьора хорова пісня «По берлинской мостовой кони шли на водопой. Шли, потряхивая гривой, кони-дончаки...». В черговий раз заверещали, підкресливши, заверещали приспів: «Ка-за-ки, ка-за-ки! Едут, едут по Берлину наши казаки...». Я не витримав і сказав, не звертаючись ні до кого: «Чого вони так кричать?» А мій дядько Демид, колишній підполковник Армії УНР, автоматично відповів мені, що дуже багато донських і кубанських козаків воювали в німецькій армії. Звичайно, відразу замовк, під настороженими поглядами мами і тітки».

Ярослав СЕРЕДНИЦЬКИЙ,
автор п'яти книжок з історії Українського війська

КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ

1989 року, на Першому з'їзді Народного Руху України, виступав видатний українець, живописець і скульптор, мистецтвознавець і хранитель історії рідного народу Іван Макарович ГОНЧАР. У своїй незабутній промові він говорив про майбутню Українську державу й наголосив, що у її назві обов'язково має бути означення «козацька», як спадкоємність історії з часів «славних прадідів великих». Але «правнуки» не завдавали собі клопоту занурюватися в аннали історії. А між тим італієць Гамберіні ще в XVI столітті писав, що «серед козаків служебних (реєстрових) є всякого народу... і всі вони належать до оборонців волі й справедливості».

А що? Якби назвали ми свою незалежну державу, приміром, «українською, козацькою», то, може б і чесноти козацькі зберегли, адже кажуть, що ймення впливає на характер. А козаки, як відомо, гідністю не торгували, як зіницю ока, честь берегли («краще смерть, ніж втрата честі»), рідна мова, віра та воля – вольниця – то були святині, за які козак, не вагаючись, життя віддавав. За що весь європейський світ до українських козаків ставився шанобливо, поважав їх за лицарство й відвагу, вірність присязі, високу освіченість – у більшості з них знання мов не обмежувалося двома, особливо шанував за військову звитягу – рівних їм у бойовому мистецтві не було. Про це пише, підкріплюючи історичну правду фактами, зафіксованими в XV–XVIII століттях свідченнями європейців, ще один великий українець (думаю, з Іваном Гончарем вони були знайомі), земляк Петра Калнишевського, автор унікальних досліджень і відкриттів з історії козацької доби Григорій Нудьга. Менш ніж за півроку (він народився 21 січня 1913 року в селі Артюхівка на Роменщині) відзначатимемо його 105-ліття. Працював невтомно, незважаючи на переслідування і «тавро» українського буржуазного націоналіста, на заборону впродовж п'ятнадцяти років видавати його праці. Сей знаменитий чоловік сповідував патріотизм не лише як ідею, а як чин. Написав багато книг. Щоправда, одна з найяскравіших, «Республіка козаків», побачила світ аж 1991 року, у Львові, старанням Фонду духовного відродження імені митрополита Андрея Шептицького, а 2005 року видавництво «Варта», за сприяння голови Всеукраїнського благодійного фонду імені Петра Калнишевського Івана Рішняка, видало книжку 2000-им накладом. Більше перевидань, схоже, не було. А цінність «Республіки козаків» у тому, що вона повертає українцям почуття власної гідності, навертає до віри у власні сили, до витоків ідентичності. Декілька її частин ми опублікуємо в «Нації і Державі». Треба, щоб цю книгу Григорія Нудьги прочитав кожний українець. Від того він стане гармонійнішим, упевненим у власній самодостатності.

Многотрудне, земне життя Григорія Нудьги завершилося 19 березня 1994 року, у Львові, де він упродовж десятиліть жив, там і похований.

Марія БАЗЕЛЮК

СІЧ. ДЕМОКРАТІЯ. РЕСПУБЛІКА. КОНСТИТУЦІЯ

Григорій НУДЬГА

«Козак» – це воїн, боєць, те, що в багатьох мовах визначається словом «солдат», – основна фізична сила всякої армії. Але ось дивна річ. Козак в середовищі українського народу сприймається ширше і з якоюсь особливою симпатією, з якимсь більшим обсягом добра, як солдат, як воїн чи всякий молодий чоловік, у руках якого знаходиться зброя, призначена для оборони країни. Ця особлива прихильність до козаків була сприйнята й іншими народами світу, їхніми істориками, навіть дипломатами. Чим пояснити повагу до українського козацтва і Січі давньої Європи та й інших континентів?

Певне тому, що козаки своїми діями здобули собі славу народного воїна, як символу волі. Козацтво було явище наскрізь демократичне, армія добровільна, до якої ішли боротися за волю народу, батьків, матерів не за наказом царя, а нації. У її організації, природі і структурі були відсутні диктатура і гноблення, вона була наскрізь демократична військова сила. До козацьких лав ішли добровільно з піснею і бажанням прислужитися Україні, народові, а не царю і чужим інтересам. Щось подібне частково виявлялося при формуванні повстанських армій XX століття. Ім'я українського козака як символа волі й оборонця справедливості увійшло в словники багатьох народів світу.

Хто б з європейців не писав про козаків – всі починають і кінчають тим, що світ знає їх як великих прихильників волі і таких, що не терплять гніту, хоча своєї держави не можуть здобути і утримати від нападників. Усі автори ставляться до цього з розумінням і повним співчуттям. Французький дипломат Жан Бенуа Шерер (XVII ст.), живучи в Петербурзі, на основі почутого й прочитаного склав «Аннали Малоросії», і в них починає історію України ще з часів до заснування Київської Русі і налічує козацькому краю у другій половині XVIII ст. – 800 років. Найсвітлішим часом в історії України вважає козаччину. Взагалі, на його думку, історія України така цікава і повчальна, що її повинен знати всякий освічений європеєць. Бо коли зусилля цього народу до волі ми не пізнаємо, то не пізнаємо й ідей століття. Хіба це не повчально світу, що козаки «воліли краще невигоди важких походів, як спокій неволі»? Батьки їхні переказують заповіти дітям – «Смерть або воля» – найцінніша спадщина, яку треба особливо берегти.

Сам Шерер не згадує, чи бував він серед козаків, на Січі, але дає цікаві описи їх звичаїв, характеру і зовнішності. «Козаки були спокійний народ... Коли їх задумали роздавити – вони взялися за шаблі, щоб скинути важке ярмо та утвердити свою схильність до незалежності». Самі українці нікому ніде нічого не нав'язують, адже народ цей – дуже привітний, одначе сміливий, чесний і любить над усе волю.

Про те, що козаки – військо мужнє, організоване, вільнолюбне і користується в Європі доброю славою, – натрапляємо у писаних джерелах XVI–XVIII століть. Німецький суспільний діяч Ф.Вебер видав у Франкфурті 1720 року свої спогади про козаків, головно за часів діяльності гетьманів П.Дорошенка, І.Мазепи та їх попередників. Найперше він звертає увагу, що «козаки володіють Україною», а не хтось інший, і що «козаки тішаться славою найкращого війська». З цим мусять рахуватися і польський уряд, і московський цар, який ще 1709 р. зруйнував Батурин, жорстоко винищив мешканців гетьманської столиці. Західноєвропейські автори особливої уваги надають описові цієї різні, і таврують ганебну роль у ній жорстокого Петра I та його «генерала» Мєньшикова, які виступили справжніми катами українського народу.

У спогадах Ф.Вебера є дуже важливе спостереження, яке, зрештою, ми зауважили і в інших авторів. Це високий рівень освіти старшин і навіть простих козаків, знання ними іноземних мов. Син гетьмана Апостола полковник Петро Апостол «хоча ніколи не був за кордоном, проте говорить дуже добре по латині, французьки, італійськи, німецьки, російськи та польськи і розуміється дуже добре на фортечній інженерії». Виходить, що у XVII–XV століттях уже й вдома, на Україні можна було здобути високу освіту і вивчити багато мов та секрети фортифікації.

На початку XVIII століття слава Січі, як доцільного демократичного і в усіх відношеннях досконалого військового організму, набуває такого піднесення, що навіть деякі уряди хочуть перенести її модель у свою країну. Після поразки під Полтавою у 1709 р. значна частина козаків і старшини опинилася на еміграції у Франції, де уже знали, хто такі козаки. Там Григорій Орлик запропонував королю Людовіку XV організувати на річці Рені таку ж, як над Дніпром, французьку Січ, куди згодом могли б влитися і українські козаки, що в той час, після полтавської битви, поселились на землях Туреччини («Запорожці за Дунаєм»). Але коли довідалася про це Туреччина – султан рішуче запротестував і проект створення французької Січі лишився не здійсненим. Хай це був тільки проект, задум, але ж він віддзеркалює, як світ сприймав тоді Січ як військову організацію (республіку) і був не проти мати подібні військові сили і в себе.

Тут попередимо, що українську козацьку Січ у Європі назвали республікою всередині XVII століття, коли воїни згуртувалися навколо Богдана Хмельницького. Перший вдався до терміну «республіка» італійський посол до Січі Альберто Віміні, який 1650 року з цією місією і прибув до Хмельницького. *(Детальніше про це – далі).* Пізніше Січ республікою називали й інші європейські автори, коли до історико-документальних джерел долучилися ще й численні художні твори найрізноманітніших жанрів і стилів. Про козаків охоче писали у всі часи представники різних народів Європи, і їхні твори часом проникливо розкривають суть цього історичного явища. Найчастіше про козаків писали й публікували польські, російські, румунські, французькі, чеські, словацькі, італійські автори. На американському континенті козацька тема привернула увагу видавців тільки під кінець XVIII – на початку XIX століття.

Падіння планів збудування української держави після поразки 1709 року під Полтавою не вбило ідеї створення досконалої «козацької республіки», основи якої було закладено в Січі. Що саме демократичної державності з республіканським управлінням, – то це запримітили лище у XVII столітті європейські автори, вперше назвавши Січ республікою. Чи була підготовлена до цього українська громадськість, найперше козацтво, – дає відповідь обрана форма суспільних взаємин, що проявилася у всіх планах творення держави, в якій все будується на виборності, підпорядкованості виборних осіб виробленим і проголошеним демократичним законам суспільного співжиття. Але все це покищо виходило з традицій, з прагненням жити, як підказує практика, не підтверджена теорією. А чи була, чи визрівала така думка? Чи віднеслася до цього культура політичного мислення на Україні і що її живило? Чи визріла можливість втілення найпередовіших думок в конкретні політичні державні будови?

А. Орльонов. «Козаки здобувають Кафу»

Про XVIII століття можна сказати, що теоретично визріла конституція і ось на якому грунті. Демократизм суспільних взаємин для українського народу не був чимсь новим, він був успадкований від принципів вічевого правління слов'янських племен і Київської держави. На Україні було розвинене сільське господарство, промисли, козацтво уміло виробляти зброю, добре володіло мистецтвом ведення війни і їх, як ми цитували, у Середньовічній Європі називають вмілими хліборобами, воїнами, митцями ведення війни. Культура господарювання України, як писав англієць Д. Маршалл (1772) «стоїть на європейському рівні» і нагадує «найкращі провінції Англії», мало в чому поступається цивілізованим країнам Європи, і таке швидке піднесення господарства, духовного життя в козацькій державі сталося всього-навсього за кілька десятиліть після перемоги Богдана Хмельницького.

Та й духовною культурою козацька Україна уже сприймалася світом як не відсталий край. Творилися свої школи, а окрім того багато молоді, зокрема козаків і синів з козачих сімей, навчалися на різних факультетах європейських університетів і вивчали поруч богословія, поетики, медицини, також юридичні науки, історію, мови. Освічених людей, які могли б виробити конституцію козацької республіки, – не бракувало, і ось це сталося.

Через рік після смерті гетьмана Івана Мазепи зібралася в Бендерах (Румунія) емігрантська козацька Рада, на якій було прийнято своєрідний документ, якого згодом стали називати Конституцією, за якою новообраний гетьман Пилип Орлик мав керувати Україною. Документ, викладений у 16 статтях, гетьман його підписав, скріпив печаткою української козачої держави та додав присягу, що буде послідовно і неухильно її дотримуватися у взаєминах з народом і державним управлінням. Це був у Європі чи не перший конституційний документ, що виник на основі досвіду, здобутого козачою демократичною державою і передової суспільної думки Європи, з якою Україна була в постійних зв'язках. Ідеї ренесансу, республіканства серед козаків були тоді вельми поширені і мали прихильність серед усього народу, оскільки традиційне вічеве правління на Україні мало тривкі і живодайні коріння. То ж маємо диву гідний факт: ще на початку XVIII століття українська козацька держава виробляє, нехай і коротку, Конституцію, до якої інші народи щедро торовували шлях. У ній уже було розділено владу на вищу законодавчу – Раду генеральної старшини і виконавчу – Гетьмана «з тими усіма генеральними особами, полковниками і генеральними радниками». Вони й мали дбати про цілість вітчизни та її добро, а щодо внутрішнього життя, то мали пильнувати, аби народові трудовому й козакам «не чинились утяження, наклади, пригнічення та здирства». Як бачимо, була проголошена соціальна рівність і справедливість та підпорядкування всього і всіх законові. Це був великий крок України й козацтва до повної демократизації життя і світ мав чим цікавитись. Хоча Конституція Пилипа Орлика практично і не набула чинності на придніпрянських землях України, однак вона була висловом перед цілим світом політичної зрілості козацької держави і її військової організації – Січі. Тому-то російські завойовники так послідовно і різними методами намагалися вбити в першу чергу козацтво, як символ волі і лицарства та їх фортецю, столицю військового вишколу й мистецтва – Січ, що давно користувалися шаною та увагою Європи. При цьому привертала увагу не лише військова сила, яка ставить активний оборонний мур між дикими ордами Азії та Європи, а й гуманні ідеали, прогресивні форми побудови суспільства, що його прагнуло здійснити вільнолюбне й добре організоване козацтво. Для реакційної Російської імперії це був страшний факт. І Січ зруйнували.

ПОДВИЖНИКИ НАЦІЇ

МОЄ ПРОЧИТАННЯ ЄВГЕНА ЧИКАЛЕНКА

В останній день минулого, 2016-го року, вимережив я статтю-роздум про те, хто, на мій погляд мав би зайняти головний постамент пам'ятника в центрі Києва – навпроти Бессарабки, де десятиліттями в червоному граніті цвів московітський варвар і головний убивця наших співплемінників Владімір Ленін. Однією з моїх приватних кандидатур на цей святошний приміст був славний українець, подвижник багатьох демократичних процесів в Україні у кінці дев'ятнадцятого і на початку двадцятого століть, великий меценат і друг Михайла Коцюбинського, багатьох інших письменників-демократів, журналістів, зокрема, Симона Петлюри, Сергія Єфремова, Дмитра Дорошенка – Євген Харлампійович Чикаленко (1861–1929 рр.).

Вельми прикро, пані й панове, навіть дуже образливо, зізнаюся, що люд нинішньої України в своїй масі фактично не знає імені цієї людини, її колосального внеску в підготовку революційної ситуації, боротьбу за створення Української Народної Республіки. Що Євген Харлампійович найбільше з усіх тодішніх благодійників вклав власних коштів, енергії душі, поривів благородства у справу розповсюдження ідей незалежності і суверенітету України, фінансуючи та видаючи фактично першу україномовну газету «Громадська думка», а потім і «Рада», тижневик «Селянин», підтримував матеріально ряд письменників-демократів, надзвичайно багато зробив для формування на наших теренах української мови та усвідомлення власної історії. На його гроші видано «Русско-український словарь» Уманця-Комарова, він допомагав журналу «Киевская Старина», даючи нагороду (1000 крб) за найкраще написану історію України та сплачуючи гонорари за українські твори письменства, друковані в цьому виданні; організував при Науковому товаристві імені Тараса Шевченка у Львові фонд ім. Мордовця для допомоги українським письменникам, фінансував тижневик «Селянин» у Львові, став головним фундатором «Академічного Дому» у Львові (25 000 крб), заохочуючи наддніпрянську молодь їхати на студії до цього славного міста.

Це людина, яка фактично віддала всі свої матеріальні статки на розвиток нашої нації, закінчивши власне своє життя в голоді і холоді. В середині двадцятих років минулого століття, приміром, україномовна газета «Свобода», яка щоденно видавалася в США, із номера в номер закликала своїх читачів здавати по можливості кошти на підтримку пана Євгена Чикаленка та його дружини, котрі скиталися, злидарювали без засобів для існування в Австрії, за тим у Чехословаччині, де вельми убого й бідово скінчили свій земний шлях. І українці діаспори (за це їм велика честь!) по 50, 75 центів, по долару США, власне, хто скільки мав, скидалися на прожиток учорашньому благодійнику побудови українського світу в Україні.

Нинішні українці, на жаль, невиправдано швидко забули цього незрівнянного милостивця, філантропа. Це що й, напевне, тому, що був він загалом скромною, не галасливою людиною. Знаючи при чиюсь там скруту, надавав фінансову допомогу багато разів вибачаючись при цьому, що потурбував... Коли, до прикладу, під загрозою зриву випуску, банкрутства, опинилося його і друзів спільне дитище – україномовна газета, він не вагаючись продавав свою маєтність, землі, аби врятувати спільну справу. Так, якось із молотка пішло 250 десятин власності у Молдові. Зате запустили видання газети «Рада».

Будинок Євгена Чикаленка в с. Кононівці

Портрет Євгена Чикаленка сучасної художниці Марини Соченко

Євген Харлампійович був навдивовижу удатним господарником: його маєтки тієї пори були територіями найбільшого благоденства й достатку. Бо хазяйнували там поновому – по-науковому, з технікою світових зразків, поля засівали кращими сортами культур, виписаними Чикаленком з-поза морів-океанів. У поміщика-новатора була одна чудна особливість: елементи свого досвіду він прагнув і умів завжди вправно викласти на папері. А щоб багатшою була Україна, про свої методи господарювання видавав брошури. Так, з-під пера Євгена Чикаленка ще 1897 року виходить п'ять книжок під назвою «Розмови про сільське господарство».

Нині можна сказати, що Євген Харлампійович по тій порі створив справжню енциклопедію господарювання на землі. І видав її півмільйонним накладом! Фактично роздав її кожному господарнику. Що вельми важливо – видана вона була, хоч і з неймовірними потугами, але саме українською мовою. З брошур Чикаленка Україна вчилася грамоти. Особливо ж босонога малеча. Його подарунки для багатьох сімей фактично були першою книгою в убогій хаті. На рівні з "Кобзарем" Тараса Шевченка...

Дивно, але в Києві й досі немає не те, що вулиці – навіть жодного провулку імені Євгена Чикаленка…

Добропристойний і цікавий чоловік, науковець і колишній народний депутат України Юрій Гнаткевич сформував громадську організацію, метою якої, як я розумію, є поширення в масах імені Чикаленка, популяризації його заслуг перед Україною і українцями у середовищі народу та киян насамперед. Очолювані ним активісти поставили собі за мету добитися того, щоб на мапі столиці ім'я Євгена Чикаленка позначало назву станції метро та однієї з вулиць центру столиці, де благодійник колись мешкав. І я б цього теж неймовірно хотів. Одначе підтримки на подібне соратники Ю. Гнаткевича не отримали ні в столичних чиновників, ні в середовищі депутатів Київради. Їм сказали: переконуйте, мовляв, містян, аби вони були з вами за одне, адже ви хочете ім'я Чикаленка присвоїти станції метро, а також вулиці, котрі нині носять йменння Льва Толстого.

Клопітлива, виснажлива робота групи Юрія Гнаткевича поки що показує один і той же, але невтішний результат: люди справді не знають, хто такий Євген Чикаленко, що він зробив для України, і для кожного з них особисто. Те за що взялися ентузіасти вельми непроста справа. І насамперед тому, що нинішній народ нині майже нічого не читає, свідомо стає аполітичним. Він зумисно цурається сучасного радіо й телебачення: ЗМІ явно перегодували люд різними «фейками», «дезою». Годі й розібратися, хто герой справжній, а хто липовий. До того ж диктори здебільшого бубонять мовою агресора. А тут, бачите, на амвоні, який потрібно посунути, всівся сам граф Лев Толстой, відомий кожному з малоліцтва, з шкільних підручників. Його «Анну Кареніну» ще й по нині оновлено екранізують і влаштовують прем'єрні покази з артистами, котрі від природи є українофобами.

І саме через такі пікантні проблеми Великий Українець Євген Чикаленко уже чверть віку не може повернутися до пантеону найвизначніших борців за незалежну нашу державу. Щоб заслужено зайняти своє гідне місце в пам'яті українського народу, для якого він все своє життя старався і зробив так багато. Попри те, що майже впродовж всього останнього століття московщина, радянщина усе робили для того, аби витерти, витравити з історії нашого щирого люду імена таких подвижників, як достойний меценат і філантроп Чикаленко. В цьому я ще раз переконався безпосередньо взявши до рук первісний варіант «Спогадів...» публіциста Євгена Чикаленка.

Олександр ГОРОБЕЦЬ

(Надруковано в скороченому варіанті.)

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИЧНОСТІ

УКРАЇНСЬКІ ПРІЗВИЩА, СПОТВОРЕНІ КОЛОНІЗАТОРАМИ

(Про рішучих чиновників імперських і... нерішучих наших)

Сергій ЛАЩЕНКО

Вже під час першої своєї поїздки на Донбас звернув увагу на чималу кількість спотворених українських прізвищ. Навіть поцікавився родословною одного, ну ду-уже прорадинського і проросійського носія прізвища «Луц». Ким були його предки? Шведами, німцями, прибалтами? Може в оригіналі було «Луутс»? Тоді це естонське прізвище. Довго ламав собі голову... А виявилося, все дуже просто: той пан був чистокровним українцем, а дід в усіх документах проходив, як «Луць». Онук же зовсім не протестував, коли той м'який знак прибрали. Луц то й Луц – так милозвучніше для російського вуха. Бо москвич та рязанець точно не вимовить оте чудернацьке «ць». Це ж майже як «паляниця»… Брати з півночі «полегшили» сприйняття чудернацького, на їхню думку, прізвища досить радикально. Просто викинули м'який знак. І воно тепер в усіх документах так проходить – «Луц» навіть в українському варіанті. Відтоді я отримав чимало підтверджень того, що прізвища українські на сході України безсоромно спотворюються. Але найбільше вражає та легкість, з якою це роблять дотепер чиновники-колонізатори. Вони рішуче задають тон, а далі вже все йде, як по накатаній дорозі. Навіть опору ніякого не виникає. Це як «отжатіє» Криму у 2014 році – посунули на хохлів рішуче, і все вийшло «добре».

* * *

А тепер уявіть собі масштаби явища. Пишу добрі статті про патріотів Донбасу, а від них нерідко чую претензії. Мовляв, чому назвали мене «Чорногором»? Я ж Черно-гор! І до імен претензії є: «називаєте мене Самійлом, а я ж Самуїл...» І це сказав не якийсь там сепар, а патріот, якого лише дивом не розстріляли за український прапор у 2014 році. І батько у нього україномовний, з села. Щоправда, віруючий, протестант, тому й ім'я таке дав синові. Ледве я відбився від звинувачень у перекрученні, пояснивши, що у вас на Донбасі так писати можна, а у нас уже не так зрозуміють... Тож вибачайте. В українських текстах буде так, як я написав, а у місцевих, російських – дивіться самі.

* * *

А те, що на Донбасі, Харківщині, Одещині ще довго будуть спотворювати українські прізвища, сумніву немає. Надто важкий спадок русифікації отримали ми від імперії. Скажімо, Реву будуть вперто називати «Рьовою» – і це при тому, що «е» під наголосом. Але імперська сверблячка – непереборна сила! Наступний приклад. Є такий Євген Понасенков – відомий російський історик і публіцист. Явно ж предки були Панасенками! Бо від слова Панас (Афанасій) а не «понос». І це не якийсь там пришелепкуватий актор Пореченков, який стріляв з кулемета по наших бійцях, оборонців Донецького аеропорту. Позиція Євгена гранично проукраїнська – ще трохи і може повторити долю Нємцова… Але сумніваюся, щоб його самого хвилювала правильність написання прізвища з української точки зору. Бо в імперії зміна ідентичності зворотнього ходу не має. Зробили рішуче і швидко, а далі спробуй доведи, що ти не слон. Тому й не дивуйтеся, коли почуєте таке прізвище, як Горьковенко. То ще добре, коли носій прізвища живе в Костромі чи на Єнісеї – там воно не так ріже слух. Але ж і на Херсонщині може мешкати, і в Харкові. Предки, звісно, були Гаркавенками, але ж росіяни не розуміють етимології українських прізвищ.

А «сверблячка» імперська традиційно є і стимулом, і дороговказом, і керівництвом до дії. Скільки ж таких чиновників попрацювало на безмежних просторах імперії – і в армії, і у відділі кадрів, і навіть у пологових будинках! Московитам раз плюнути – переправити Тягнирядно на Тянирядно, або Вівсяну на Овсянную. Уявляєте? Зміни першу літеру прізвища – і у його власниці виникне чимало проблем. Але що їм до того? Міняють. Втішаймося тим, що не записали «Тяниодеялова» або «Овсяникова».

* * *

Нещодавно познайомився з літнім просвітянином, який також має власний «компромат» на чиновників-імперців. І зібрав він його, проживаючи на Донбасі. Аналогічних прикладів маса. Скажімо, у Львові живе добродій Василь Карпів. А його рідний брат у Донецьку вже пишеться, як Петро Карпов. У Тернополі живе пані Ольга Білик, а в Макіївці сестра її – Марія Бєлік. Варто опублікувати список просвітянина! Там навіть зазначено – яка інстанція змінювала прізвище.

Треба помаленьку готувати ґрунт і розробляти стратегію дерусифікації та повернення питомо українських прізвищ. З-під палиці процес навряд чи піде; тому не все зразу. Але й під лежачий камінь вода ніколи не потече – треба рухатись. Українсько-російська війна не залишає для нас іншого виходу. Понад десять тисяч убитими! Тож не виключено, що зайнявшись цією шляхетною справою, ми врятуємо чимало життів наших онуків і правнуків.

ДО 80-РІЧЧЯ ВЕЛИКОГО ТЕРОРУ В СРСР

НАРОДОВБИВСТВО

ЯК ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА КРЕМЛЯ

Георгій ЛУК'ЯНЧУК, Орися СОКУЛЬСЬКА

«Великий терор» – масштабна кампанія масових репресій громадян, що була розгорнута в СРСР у 1937–1938 рр. з ініціативи керівництва СРСР й особисто Йосипа Сталіна для ліквідації реальних і потенційних політичних опонентів, залякування населення, зміни національної та соціальної структури суспільства. Наслідками комуністичного терору в Україні стало знищення політичної, мистецької та наукової еліти, деформація суспільних зв'язків, руйнування традиційних ціннісних орієнтацій, поширення суспільної депресії й денаціоналізація.

5 серпня 1937 року за наказом НКВД СРСР №00447 почала діяти постанова Політбюро ЦК ВКП(б) від 2 липня 1937 року «Про антирадянські елементи» й розпочалася наймасовіша «чистка» радянського суспільства від «ворожих елементів», що, на думку Сталіна, були не придатними для будівництва комунізму. Заарештований був фактично позбавлений права на захист (на адвоката) чи оскарження вироку. Слідчі психологічним знущанням і нелюдськими тортурами «вибивали» з арештованих потрібні зізнання. В 1937 р. дозвіл на застосування методів «фізичного впливу на підозрюваних» (тобто тортур) було дано на найвищому рівні ЦК ВКП (б). Випадки неправомірного засудження вважались цілком припустимими і виправдовувались прислів'ям «ліс рубають – тріски летять». Часи «Великого терору» у масовій свідомості населення СРСР позначені тотальним страхом та недовірою. Нічні арешти сусідів, підозри колег на роботі, друзів, родичів, пошук шпигунів та шкідників, острах доносів та обов'язок публічно таврувати ворогів народу були повсякденними. Влітку 1937 року введено ряд нормативних документів, які посилили відповідальність членів родин репресованих. Дружини та чоловіки «ворогів народу» підлягали обов'язковому арешту, діти до 15 років передавались у спеціальні дитячі будинки. Члени сімей «ворогів народів», засуджених до розстрілу, підлягали примусовому переселенню у внутрішні області СРСР. В рамках «Великого терору» НКВД організувало та провело серію масових національних операцій. Це т.зв. «німецька операція» (25 липня 1937 року), «польська» (11 серпня 1937 року), «румунська», «латиська», «грецька», «іранська», «харбінська», «афганська», «проти болгар і македонців». До кінця 1938 року у СРСР було заарештовано 1,6 млн. осіб. З них 800 тис. було знищено. Великий терор тривав 15 місяців і був офіційно припинений за постановою того ж Політбюро ЦК ВКП(б) 17 листопада 1938 року, хоча репресії в менших масштабах ще тривали й надалі. За період «Великого терору» на території УРСР, за оцінками істориків, було засуджено 198 тисяч 918 осіб, з яких близько двох третин – до розстрілу. Решту було відправлено до в`язниць та таборів. Масові репресивні операції у 1937–1938 рр., за задумом Й. Сталіна, мали завершити двадцятилітню боротьбу з «соціально-ворожими елементами», упокорити населення шляхом масового терору, утвердити авторитарний стиль керівництва та здійснити «кадрову революцію». Підставою для розгортання терору була теза Й. Сталіна про загострення класової боротьби в міру успіхів соціалістичного будівництва…

До російської агресії проти України, яка триває з весни 2014-го року і по цей час, українська делегація в рамках Соловецької прощі, разом з делегаціями інших країн брала участь у щорічних заходах з вшанування пам'яті замордованих політв'язнів в урочищі Сандармох, які розпочалися з 1997 року, коли в Карелії поблизу Медвеж'єгорська були знайдені завдяки невтомним пошукам подвижника пошукової справи Юрія Дмитрієва (нещодавно репресованого ФСБ) приховувані НКВД-МГБ-КГБ місця масових страт та поховань: «обычные места расстрелов!». Щорічно саме 5 серпня наша українська делегація брала участь у церемонії вшанування пам'яті жертв політичних репресій біля пам'ятника «Люди, не вбивайте один одного», що в урочищі Сандармох поблизу Медвеж'єгорська. Тут виступали консули, історики, дослідники, представники «Меморіалу» з різних країн, з Україною включно. Після меморіальних виступів ми йшли до встановленого пам'ятного козацького хреста «Убієнним синам України», де в розстрільних ямах покоїться цвіт української інтелігенції та в'язні Соловецьких таборів, запалювали свічки, покладали квіти й вінки, відспівували безневинно убієнних жертв сталінського терору. Цей пам'ятний знак – трьохметровий козацький хрест з сірого граніту (авторства художника Миколи Малишка – цьогорічного лауреата Шевченківської премії та скульптора Назара Білика) безумовно є символом вшанування пам'яті всіх безвинних жертв сталінських репресій в сотнях таборів комуністичного ГУЛАГУ. Відбувалася панахида, під час якої до нас приєднувалися представники інших офіційних делегацій, а також всі охочі, які приїхали вшанувати своїх загиблих родичів та одноплемінників чи єдиновірців… Ми складаємо низький уклін пані Ларисі Скрипніковій – почесному голові Товариства українців Карелії «Калина», без титанічних зусиль котрої цей гранітний козацький хрест «Убієнним синам України», збудований у 2004 році виключно на громадські кошти, міг би і не з'явитись…

Неподалік Сандармоху біля того ж таки Медвеж'єгорська знаходиться «знаменитий» страшними спогадами Біломорканал, на будівництво якого віддали своє життя понад сто тисяч українських політв'язнів. Керівник жахливого будівництва «любимец партии и народа» С. М. Кіров, пам'ятники якому стоять до цього часу і в столиці Карелії й у Медвеж'єгорську, учив своїх підлеглих-катів: «Карати по-справжньому, щоб на тому світі був помітний приріст населення завдяки діяльності нашого ГПУ!» Сандармох – це місце жаху і людських страждань в Карелії, де комуністичний режим СРСР знищував соловецьких політв'язнів та в'язнів – комуністичних рабів, що будували Біломорканал.

Страшні галявини смерті урочища Сандармох… Серед 1111 розстріляних лише з 27 жовтгня по 4 листопада «на честь 20-летия Октябрской революции» (!!!) – 287 українців, серед яких знані письменники, актори, вчені, державні діячі. На цьому трагічному місці була розстріляна тогочасна українська еліта – письменники й драматурги: Микола Куліш, Лесь Курбас, Микола Зеров, Валер'ян Підмогильний, академіки Степан Рудницький і Матвій Яворський, професори Володимир Чеховський і Сергій Грушевський, міністр освіти УНР Антін Крушельницький з синами… та сотні інших достойників з України. Тут кати НКВД розстрілювали по 200–300 людей на день. Хоч як намагалися вони приховати свої криваві злочини, та страшна правда вийшла на поверхню. Мертві докричалися до живих.

Вчені стверджують, що в ці страшні роки нації і народності імперії зла понесли такі непоправні генетичні втрати, які відгукуються в їх долі й до цього часу… Маємо пам'ятати: подібна практика кривавого сталінського режиму, разюче подібного до гітлерівського, ніколи і ніде більше не має повторитись!

У Росії, останнім часом, на превеликий жаль, намагаються не дуже часто згадувати загиблих на Соловках та в інших жахливих місцях сталінського ГУЛАГУ, розкиданих по всій території Сибіру, Магадану, Казахстану… Відбувається підміна цивілізаційних понять та історичної правди, коли міжнародні злочинці, які скоїли гігантські злочини проти людяності, вважаються «ефективними менеджерами», їм відновлюються пам'ятники, а в місцях, де творились масові злочини, катам відкривають «музеї»… Але без пам'яті про тих, які страждали, не може бути нормального життя, неможливо виховувати наступні покоління й будувати цивілізовані країни.

На превеликий жаль, в силу вищеозначених обставин, які склалися між Росією і Україною, з 2014-го року українська громадськість не мала реальної безпечної для її учасників можливості відвідати місця, де упокоєні жертви тоталітарного режиму й віддати останні почесті всім безвинно убієнним землякам… Але і в цей трагічно ювілейний рік 80-х роковин Великого терору активісти «Соловецького братства», Всеукраїнського товариства політв'язнів та репресованих, Київсього меморіалу ім. Василя Стуса, Київського товариства політв'язнів та жертв репресій, історики, громадські діячі й просто небайдужі до національної памяті громадяни зібралися після проведеної вранці літургії в Покровському храмі на Подолі в цей вже традиційний час і день (12:00 за карельським часом 5-го серпня) – День пам'яті загиблих у столиці України – Києві, біля Пам'ятного хреста, який встановлений біля будівлі колишнього Жовтневого палацу – місця катувань та розстрілів десятків тисяч українських громадян різних національностей та вірувань, котрі стали жертвами сталінських репресій в часи Великого терору… Після панахиди, проведеної священниками Автокефальної церкви – Єпископом Володимиром Черпаком та Дмитром Караном, своїми роздумами про трагічне минуле поділилися: радянський дисидент Василь Овсієнко, радянський політв'язень Михайло Михалко, знаний історик, професор Володимир Сергійчук, дослідник радянських архівів КГБ періоду «Великого терору», секретар Спілки журналістів України Сергій Шевченко, заступник голови КТПЖР Зоя Голота, рідні колишніх політв'язнів радянської тоталітарної системи…

Василь Овсієнко, зокрема, сказав: *«Пам'ятаймо: Сандармох стався тому, що неукраїнський за складом і духом уряд Радянської України у 20–30-х роках здав Україну Росії. Настануть кращі часи, коли ми зможемо відновити наші Соловецькі Прощі, поїхавши вже у незалежну від путінської Росії Карелію».*

Після панахиди та меморіального мітингу пам'яті по безвинно убієнним біля колишнього Жовтневого палацу делегація «Соловецького братства» та Київського «Меморіалу» ім. Василя Стуса відбули у Національний історико-меморіальний заповідник «Биківнянські могили» (український «Сандармох»), де продовжилися меморіальні заходи з нагоди 80-х роковин початку Великого терору в СРСР. Директор заповідника історик Богдан Біляшівський розповів присутнім про причини, хронологію та наслідки «Великого терору 1937–1938 рр.» для України, зокрема й на прикладі Биківнянської трагедії. А Голова «Соловецького братства» поділився своїми спогадами та враженнями від Соловецьких Прощ, що тривали щорічно з 1997 року до початку агресії Росії проти нашої країни у 2014 році, та розповів про сумну долю переслідуваного нині ФСБ Росії дослідника-шукача таємних поховань НКВД, голову Петрозаводського Меморіалу Юрія Дмітрієва, який і відкрив світові трагічно відомий Сандармох у 1997 році.

Тільки знання історичної правди про ті страшні часи більшовицького тоталітаризму і пам'ять про безвинні жертви сталінізму не дасть прорости зернам тоталітаризму, людиноненависництву, які зможуть привести до нових злочинів проти людяності!

В пам'ять про багатомільйонні жертви наших співвітчизників давайте разом будемо пильними, щоб не дати відродитися й поширитися у світі неокомуністичним, неофашистським, неонацистським та іншим тоталітарним режимам з людиноненависницькою ідеологією, засудженим цивілізованим світом!

«Давайте припинимо вбивати один одного!», як вибито на пам'ятнику в Сандармосі.

Додатки

Вражаючі факти про «Великий терор» в Україні (Інформація Укранського інституту національної пам'яті)

1. НКВД УРСР розташовувався у Києві у 1934–1938 рр. у будівлях колишнього Київського інституту шляхетних дівчат (згодом – Жовтневий палац), у 1938–1941 рр. по вул. Короленка (нині – Володимирська), 33. Київський міський відділ та управління НКВД по Київській області розміщувались по вул. Рози Люксембург (нині – Липська), 16.

2. Найкривавіша ніч у Києві – 19 травня 1938 року, коли у в'язницях НКВД було розстріляно 563 людини. Розстріли, як правило, проводилися на подвір'ях в'язниць, у підвалах НКВД або безпосередньо перед похованням. Спочатку для масових поховань відводилися спецділянки цвинтарів. У пік репресій, з метою приховати масштаби злочину, енкавидисти змінили цю практику. У фруктових садах, парках, приміських лісах викопувались траншеї для поховань, часто трупи засипалися негашеним вапном.

3. Биківнянське поховання жертв сталінських репресій є одним із найбільших на території України. Вже встановлено імена понад 19 тисяч розстріляних громадян.

4. Інші місця масових поховань жертв «Великого терору» політичних репресій 1937–1938 рр. – Рутченкове поле (Донецьк), район Парку культури та відпочинку (Вінниця), П'ятихатки (Харків), Католицьке кладовище (Умань), Єврейський цвинтар (Черкаси), село Халявин (Чернігівщина), Другий християнський цвинтар (Одеса), 9-й км Запорізького шосе (Дніпро). У Західній Україні після 1939 р. також з'явились місця масових поховань, зокрема урочище Дем'янів лаз (Івано-Франківськ), урочище Саліна (Львівська область), Тюрма на Лонцького (Львів).

5. 27 жовтня – 4 листопада 1937 року в урочищі Сандармох поблизу міста Медвеж'єгорськ у Карелії, з нагоди наближення 20-річчя Жовтневої революції, було розстріляно 1111 осіб, з них 287 українців та осіб, долі яких пов'язані з Україною

Георгій ЛУК'ЯНЧУК,
голова Міжнародного об'єднання
«Соловецьке братство»

ОЗБРОЄНІ ЧЕСТЮ

ТАКЕ СОЛОДКЕ СЛОВО – СВОБОДА

А хто, скажи, коли і де
Без жертв здобув собі свободу?

Слова, винесені в епіграф, такі правдиві та високі, колись сказав мій славний йому земляк Степан Семенюк (Драницький). Тоді щойно вийшла в світ його вражаюча книжка «...І гинули першими». В інтерв'ю з автором ми говорили про Норильське повстання, провідним учасником якого він був, про моральний вимір цього протестного зрушення. І Степан Семенюк сказав: «По довгих роках животіння у тюрмах і лагерах, роках зневіри та безнадії, люди піднялися, щоб розірвати найтяжчі кайдани – звичку до каторги! Отже, вони знову стали вільними людьми. Вони боролися за людську гідність! Домагалися – і домоглися! – ліквідації злочинної системи ГУЛАГу, перегляду кримінальних справ і звільнення невинно засуджених... І хоча згодом багатьох із них знову не раз арештовували, але машина масових арештів і репресій, рев трибунали перестали існувати. Жертви повстання? «А хто, скажи, коли і де Без жертв здобув собі свободу?», – насамкінець процитував поетичні рядки, які, поза сумнівом, були для нього істиною, яку сповідував усім своїм життям.

Ми уникаємо високих слів, мовляв, це – пафос, а відтак – лукавство. Ну, а якщо йдеться про тих, хто весь відведений йому вік прожив на високих регістрах – честі, гідності, лицарства, самопожертви заради України та українців? Коли йдеться про величну епоху визвольних змагань, про наших, українських аристократів духа, якими захоплювався б і дивувався весь світ, якби знав про них. Їх не так багато залишилося поміж нас, щоб ми могли відкладати «на завтра» можливість збагнути сутність їхньої незламності і віри, відданості Вітчизні та вірності присязі, – притаманностям, незбагненним, на жаль, для більшості наших сучасників. А тим часом, як говорив земляк і великий друг пана Семенюка, філософ і політв'язень, покійний Євген Сверстюк, «в Україні доти не буде докорінних змін, доки не зміняться її люди...» Хто і за скільки часу зуміє виплекати ту українську верству, про яку згодом скажуть: озброєні честю? Не споживацькими інстинктами обтяжені, не жадобою влади, як гаранта збагачення, а сповнені високого обов'язку, суть котрого – в словах «Україна понад усе!», які для Степана Семенюка завжди були провідною зорею.

Для мене і моїх друзів, особливо, волинян, Степан Семенюк завжди був взірцем моральної звитяги та безмежної, щемливої любові до України. Його голос завжди бринів тремтливою ніжністю, коли він говорив про рідну Волинь. Бо й справді – «де ще знайти таку красу, мов в казці намальовану?» Він неймовірно тужить за нею. У січні цього року Степанові Семенюку виповнилося 97 літ. Без перебільшення, його життя – це подвиг, самопосвята Україні. Хоча він, схоже, вважає, що перед Батьківщиною має лише обов'язки, а не заслуги, тому не хоче «ні слави, ні заплати». Найбільшою нагородою для нього була б можливість жити в Україні. Раніше він приїжджав сюди із Польщі часто. Тепер, коли «літа на зиму повернули», вже несила самостійно подорожувати. Нині Степан Семенюк перебуває у «старечому домі», як називає це місце «постою» Василь Шляхтич. Відвідує старшого товариша, який без надії сподівається ще побачитися з рідним краєм: «„В Україну хочу...“ На лиці дві сльози». Це поетичні рядки Василя Шляхтича, який присвятив панові Семенюку цикл віршів. Один із них ми публікуємо. А також надісланого нам листа. Не сприймаймо його лише як докір нам, в Україні сущим. Можливо, прочитавши його, станемо людянішими, добрішими, коли пропустимо крізь власне серце Його біль. «...знов Волинь приснилася мені... В Батьківщину хочу, а бути не можу...» А Вона, Україна, тут, поруч, лише рукою подати. «Візьміть мене, лелеченьки, на свої крилята...»

Марія БАЗЕЛЮК

ПОКЛИК СУМЛІННЯ

Слово про ЖИВОГО, та все-таки забутого ГЕРОЯ. Героя України

Нині я знову відвідав Пана Степана Семенюка у Старечому домі. Сьогодні він був дуже розмовний. Увійшов він пам'яттю у свої дитячі роки. Згадав рідне село на його улюбленій Волині. Згадав своїх батьків, а були ними Тетяна і Василь Браницькі. Батьки його були хліборобами. В них було чотири з половиною гектара землі. Я запитав його, коли і чому він, як Степан Браницький, поміняв своє прізвище? Він сказав мені, що зробив це, коли заарештували його москалі. Не дуже хотів продовжувати цю тему.

Говорив, як минали його дитячі роки в рідному селі, в якому грався з ровесниками, а з часом ходив з ними до школи. В селі було чотири класи. Що четвертий клас треба було обов'язково повторювати. В школі священик, або, як сказав, по нинішньому, катехіт, вів лекції релігії. Навчання було українською мовою. В п'ятий клас пішов до школи до Луцька. Це було біля десяти кілометрів від його рідного села. В Луцьку за школу батьки зобов'язані були платити 3 злоті за місяць. Це називалося, як він сказав, «родзінне», тобто родинне. В його селі церкви не було. Церква була в сусідньому селі, в Піддубцях. Сама церква була дуже велика та дуже стара. Вона була побудована вже після того, коли там настав розкол у Православній Церкві в Першій Речі посполитій. Тоді частина ієрархів прийняла Унію з Римом. В ті часи при допомозі польської шляхти і священства побудовано багато нових, показних церковних храмів. Під кінець вісімнадцятого сторіччя, поки Польщу розібрали, все на тих землях відбувалося мирно. На Волині, як і в майже цілій захопленій москалями у вісімнадцятому сторіччі Польщі, були повстання польської шляхти. Після невдалих постань, московські настоятелі захопили греко-католицькі церкви і наводили там насильно своє, московське православ'я, де священики і віруючі під тиском були примушувані переходити на російське православ'я. Московська влада зараз наслала московських священиків, які Службу Божу правили на московській мові. Були спротиви місцевого населення. Єпископ, як настоятель Єпархії, був у Почаєві. Я сказав, що ми з дружиною вже тричі відвідали Почаїв і там молилися. На це пан Степан сказав мені, що у Почаєві він не був ніколи. Раз у раз він пригадував своє дитинство, яке припало на двадцяті роки двадцятого сторіччя. Пан Степан, який народився 19 січня 1920 року, задумався на декілька хвилин, а далі каже, що перед його очами дуже часто постає образ його дитинства. Пригадує, як будучи малим, побачив приїзд священика досела, як його батько, побачивши, що фірманкою їде священик, вийшов з хати і будучи ще далеко до нього, вже зняв шапку і вклонився. Коли наблизився, то ждав, коли священик скерує свою долоню до нього. Щойно тоді його батько привітався зі священиком, цілуючи його в руку. Тоді священики мали велику шану у селян.

Пан Степан говорив, що біля його села не було польських сіл. Були лишень польські, а також німецька і чеська колонії. У кожній з цих колоній були школи, в яких вчили дітей в їхніх рідних мовах. Відносини між «колоністами» і етнічним населенням, тобто українцями, або як тоді їх називали поляки – русинами, були досить добрі. Всі колоністи спілкувалися українською – русинською, бо добре її знали, особливо німці і чехи, бо прийшлося їм жити між мирними людьми тої землі. Між українцями, німцями та чехами були добрі відносини. З поляками вже так добре не було. Польські колоністи зайняли ті їхні землі після закінчення Першої світової війни. Колонії німецькі і чеські постали ще за царської Росії. Польські колонії виникли після закінчення війни польсько більшовицької. Тоді то в нагороду Пілсудський надав землю легіонерам, які боролися з москалями, а також «осадникам» з центральної Польщі, які прибули полячити (полонізувати) волинські землі. Хоч в боротьбі з москалями брали участь також і українці, їм, на жаль, землі не наділено. Місцевому, українському населенню це не дуже сподобалося. Їм прийшлося терпіти недостаток землі і працювати у колоністів за невеликі гроші. Колоністи в усі більші свята ішли на Служби Божі до церков православних, хоч самі були в більшості католиками або протестантами. Костелів там майже тоді ніде по селах ще не було. Щойно де-не-де починали будувати.

Пан Степан сказав мені, що його хресною мамою була чешка. Говорив, що коли повернувся з сибірських таборів до Польщі разом з поляками, він відвідав свою маму хресну в Чехословаччині. Говорив про те, як його мама хресна повернула в Чехословаччину. Що це було по договорах з Німеччиною та Радянським Союзом. Тоді настала виміна людей між згаданими державами. Чехи і німці, а також багато польських родин переселилися до «Райху», тобто на німецьку сторону. Поляки до Радянського Союзу не пхалися. Вони вже знали з історії про «мед», обіцяний більшовиками. Таким то способом його хресна мама повернула в Чехословаччину. Говорив, що священик його парафії мав шістдесят гектарів землі, яку обробляли парафіяни. Казав, що коли закінчилася Перша світова війна, люди бажали собі, щоб Службу Божу священики правили в українській мові, бо за царської Росії правили лишень в московській. Бувало, що вірні прогнали священика, який ставав їм проти і не хотів служити Богові в мові, їм зрозумілій, хоч може він і не знав руської (читай – української). Пригадав собі, як їхню церкву відвідав єпископ з Почаєва. Забув прізвища, але пам'ятає, як всі були дуже вдоволені, бо Службу Божу правив в українській мові. А ще яке гарне і зрозуміле для всіх казання сказав... Сам єпископ був офіцером армії Української Народної Республіки. Пригадує собі, як почав вчителювати під кінець тридцятих років минулого сторіччя. Як наказано вчителям вчити дітей пісню – «нєбендзіє Нємєц плюл нам в твараж...» «Niebędzie Niemiecpłułnam w twarz». А завершив все словами – «...а як було, добре знаєте...».

Говорив Пан Степан, що після Першої Світової війни наше населення було малограмотне. А все це тому, що після козацької доби на Волинь прийшли попи – москалі, яким було вигідне неписьменне населення. Всіх грамотних і тих, які стояли за українством наших земель, царська влада насильно посилала тоді в глибину Московщини, а освічених і проводирів, у Сибір. Вже за його дитячих років, якщо хтось з більш заможних людей хотів послати свою дитину до школи, то всі в селі сміялися і говорили, навіщо йому це, ти краще купи йому кусок землі. Земля дасть хліб, а школа лишень збаламутить. Він сам був тоді здивований тим, що для більшості священиків на Волині було вигідно, щоб віруючі були малограмотні. То він, як один з перших, пішов до Луцька вчитися. Тут нині пригадалося мені, як давно колись говорив Пан Степан про своє повернення з сибірського заслання. Як приїхав у Польщу і зупинився у місті Гожові Великопольському, як шукав своїх людей, з якими міг би поспілкуватися про наше минуле. Просто, шукав українців. Він купив у кіоску «Наше Слово» (це була тоді одинока газета – тижневик, яка виходила українською мовою) і демонстративно читав її в автобусі, мріючи, що хтось побачить це і заговорить до нього рідним словом. На жаль, довго прийшлося йому на це чекати. Все-таки віра дала плоди, і він дочекався. Знайшов наших людей – жертв акції «Вісла», яких було насильно викинуто з рідних земель і розселено на західних і північних землях тодішньої Польщі. Були теж українці, які, тікаючи від москалів, «перехрещувалися» на поляків... Це нагадало мені ще один спогад з тих часів. Говорив мені один старший за мене, все таки молодий свідомий українець, якому прийшлося служити в польській армії в час Польської Народної Республіки. А ось його розповідь.

Зустріч із вояками Української національної гвардії. 1992 р.

– Колись, будучи на перепустці з армії, заїхав я на одне село, в якому мала відбутися сільська танцювальна забава. Знав я від родини і знайомих, що в тому селі і в його околицях живуть українці, переселені польською владою в час операції «Вісла». Задумав віднайти їх, але як мені віднайти людей, про яких лиш оповідь знаєш хто вони? Далі він говорить, що був в польській уніформі. Коли почну українською говорити, каже, можуть прийняти мене наші люди як провокатора. Не знаю, які відносини між людьми тут у селі. А треба сказати, що це були п'ятдесяті роки минулого століття. Крім того, я був ще з іншими співслужителями, про яких і небагато знав. Прийшла мені така думка. Це західні землі нинішньої Польщі. Запитаю про німців – автохтонів. Як задумав так і зробив. Біля сільської крамниці питаю мужчину, який приїхав ровером (велосипедом) зробити купівлю: Proszę Pana, czy w tej wiosce mieszkają jacyś Niemcy? (Пане, скажіть, прошу, чи в цьому селі живуть якісь німці?) А він на це польською зі східним наголосом: – Panie, jacytu Niemcy? Tu mieszkają Polacyzza Buga i Ukraińcyz „AkcjiWisła” (Пане, які ту німці? Тут живуть лишень поляки з за Буга і українці з операції «Вісла»). Так я, зітхнувши,

продовжував розмову з тим же чоловіком. – А які прізвища в цих українців? Він мені назвав бодай же чотири прізвища. Так я ідучи селом розпитав вже про них і так зайшов до хати української сім'ї, яка прийняла мене дуже радо. Це були люди десь з Сяніччини, які через цю ганебну акцію «Вісла» знайшлися власне в тому селі... Таким то підступним запитом я дізнався про українців у селі...

Хоч багато фактів, про які тут пишу, пан Степан Семенюк розлив в своїй біографічній книжці «...І гинули першими», все таки багато нових епізодів зі свого життя, сказав мені, коли сів я напроти нього. І про ті подробиці також треба нам знати. Слідкуйте. Коли пан Степан перейшов до праці у підпіллі, радянська влада арештувала його батьків. Батько помер десь там на сибірській землі, де був депортований у травні 1941 року. Мама, яку тоді також депортували, повернулася на рідну землю і померла десь у п'ятдесятих роках на Волині. Точно де, – не знаю, бо я тоді був у сибірських таборах. У Степана Семенюка було четверо братів і сестра Марія. Один з братів – Остап загинув в час «визволення» Латвії на латвійській землі. Два брати, Андрій і Іван, також були підпільниками – референтами районовими ОУН. Обоє вони загинули від куль НКВД. У розмові Пан Степан знов вернувся в свої молоді роки. І говорить, що будучи у п'ятому класі, він помагав в навчанні слабшим за нього учням. За це отримував 3 злоті місячно. Ці гроші були призначені ним на навчання в школі. Української мови вчила нас два рази на тиждень п. Квятковська – полтавчанка, каже пан Степан. – Вчила добре. Перші мої заробітки, це були гроші, які мені платили батьки за допомогу у навчанні їх дітей.

Вчителювати почав, коли прийшли більшовики. Це був 1939 рік. Відтоді навчання велося лишень на українській мові.

Пан Степан вчив дітей історії і рахунків, тобто математики. На шкільних районних конференціях представляли його як взірець для інших. Директором був українець, який знав добре українську мову. Як згадує пан Степан, діти його дуже любили. На районній конференції для вчителів, читав їм, вчителям, лекції. Та довелося піти у підпілля. Це був 1940 рік. На той час, згадує пан Степан, він був районовим провідником ОУН. Про його підпільну працю з часом московська влада дізналася і хотіла заарештувати, коли він давав лекції в школі, але попередив товариш, який затарабанив у вікно і каже: «Втікай, бо по тебе прийшли». «Це був Кость. Прізвища не пригадую, – каже він. – Так я успішно втік і пішов у підпілля. Тут мені довірили обов'язки провідника району (Острожецького – **Ред.**) ОУН на Дубенщині. І там я організував підпільну діяльність. Коли прийшла війна, УПА на тих землях не було, як то деякі говорять. Були лишень військові відділи, які пізніше стали відділами самооборони, що захищала людей від усіх окупантів, а щойно з часом, десь у 1943 році, вони стали відділами УПА. Мене поставили тоді керівником – командиром одного з таких відділів. Зброю я мав, та в мене не було потреби вживати її. Так я її не вживав. БОЖА рука захищала мене і була мені як зброя».

Тут я пригадав собі те, як колись давніше запитав я Пана Степана про відносини релігійні у відділах самооборони, а пізніше в УПА. На це він сказав таке:

– Пане Василю (хоч я від нього молодший на 26 років, він до мене ніколи не звертався через ти, лиш або через ВИ, або через ПАН), у відділах наших були і православні і греко-католики. Були і Римо-католики і протестанти. Були поодинокі євреї і мусульмани. Всі ми творили одну АРМІЮ, якої завданням було боротися з усяким злом, яке накидав мирному суспільстві ОКУПАНТ, кожен ОКУПАНТ.

Тут він додав, що також і в інших арміях служили люди різних віросповідань і національностей. І хоч би й у польській армії, яка боролася проти фашистів і комуністів, було багато між іншими українців. Більше про це в його біографічній книжці «...І гинули ПЕРШИМИ».

Василь ШЛЯХТИЧ

Відвідав я ПАНА Степана
(тавтограма)

Вітання вам, друзі, від Пана Степана.
Відвідав сьогодні. Поспілкувавсь з ним...
В минуле зайшли ми, він все добре тямить...
Він знає хто нині для Вкраїни є ким...

Війну пригадав він на Волині рідній...
В тюрмах на Сибірі свій голод і біль...
В думках він читає, хто зрадник, хто гідний.
Він бачить пшеницю, пирій і кукіль.

В Україну хочу... На лиці дві сльози...
Він протер рукою ці перлини дні.
Весна на Волині... Квітнуть верболози...
Він сам у чужині в майбуття загрозах...
Василю, знов Волинь приснилась мені...
В Батьківщину хочу, а бути не можу...

Слава Героям України! Слава Україні!
З повагою Василь Шляхтич

ДО 75-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ УПА

КУРІННИЙ УПА «БИСТРИЙ» УКРАЇНИ ГЕРОЙ

Додаток до серії
«За тебе, свята Україно»

КНИГА ДРУГА
НЕСТОР МИЗАК
Художнє оформлення Івана Балана

«Курінний УПА «Бистрий» – це книга, у якій поглиблено досліджується героїчний шлях командира куреня УПА «Сірі вовки» Петра Хамчука та його стрільців у боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу на території Тернопільської області у 1943–1945 рр. Книга буде корисною і для істориків, і для громадських діячів, особливо молоді, воїнів сучасних Збройних сил України для наснаги у службі і розуміння героїчного минулого нашої Батьківщини».

Василь Кук – генерал-хорунжий, головний командир УПА.

У монографії розповідається про командира куреня УПА, який воював з гітлерівськими і московсько-більшовицькими загарбниками на території Галицького Поділля.

Народився майбутній командир Петро Хамчук 26 липня 1919 року в селянській родині в с. Чорнокінці – Чортківського району. Великий вплив на нього мали учасники Визвольних Змагань. Ріс він всебічно розвиненою дитиною і гарно вчився, вмів співати, грав на гітарі та мандоліні, був спортсменом. Потім навчався в гімназії в Чорткові. А далі фронтові дороги повели його в склад підрозділу совєтської, а згодом і німецької армій, де він набирався досліду майбутнього тактика і стратега. У 1940 р. Петро Хамчук був призваний до червоної армії. Навчався військовій справі, де показав себе відмінно. Та, на жаль, на фронті він попадає у полон до німців. Там він служив у шуцманшафті (охоронних військових відділах) у Білорусі. Закінчує відповідну школу у місті Гамбург. І після приїзду додому у відпустку, назад Петро не повертається. Молодий патріот формує повстанський загін – сотню «Сірі вовки». На військовий кашкет прикріплює знак святого тризуба, з яким уже не розлучався до смерті.

«Бистрий» володів усіма чеснотами повстанського командира. Завжди дбав про своїх хлопців. Всі, хто вступав до збройного відділу УПА «Бистрого», складали присягу-молитву. Створювались підрозділи: сотня «Хмеля», чота «Бурлаки», рій «Цяпки», ін. Також діяли капеланська служба, санітарна і сотенна жандармерії.

В рукописному «Збірнику революційних пісень» за 1947 рік знаходять такі слова:

Ідем ми на поклик народу до бою,
нас кличуть далекі віки,
і запал несем, і відвагу з собою,
незламні ми «Сірі вовки».

16 грудня 1943 року німці почали наступ на упістів. Але «Бистрий» зі своїм формуванням відбили їх наступ. Троє стрільців таки загинули і це «Шум», «Максим» і «Захар». Їх поховали зі всіма почестями. Потім німці спалюють 72 господарства, 30 мешканців села Бураківка-Кошилівці загинули.

Наприкінці лютого 1944 року сотня «Сірих вовків» «Бистрого» вирушила в рейд у тил німецького війська, що дислокувалось у західних районах Тернопільщини. Переправились через річку Стрипа і пішли назустріч «героїчним випробуванням». Упісти стояли в селі Лазарівка на Підгаєччині. Там висадився більшовицький десант. Але наші хлопці гарно відстоювали оборону.

«Бистрий» збирав стрільців у сотню. А по дорозі вона переростала у курінь, де вже набиралось 300 стрільців. «Сірі вовки» мали серйозний бій у масиві «Гутинська», недалечко від с. Затурин. Німці, побачивши курінь, почали наступ. Повстанцям вдалося відбити атаку з кулеметів. Але били гітлерівці і з мінометів. Бої з нацистами тривали раз по раз. Мали і вони втрати, вбитих і поранених. Серед наступаючих було багато власовців, як видно, німці колаборантів не жаліли. У нас втрат майже не було. Всі прислуховувались до команди «Бистрого», коли виходити з оточення.

Невеликий спогад про Затуринський бій залишив Володимир Слободян, «Запорожець», із с. Новосілка, Підгаєцького повіту. Він писав, що в 1942 році вступив до ОУН, у 1944 році пішов у сотню «Бистрого» «Сірі вовки». Всі мали трофейну російську зброю. У відділі завжди був порядок і дисципліна. «Бистрий» подався з повстанцями у бережанські ліси. Там був табір. Між лісовими колибами прорубали просіки, доріжки посипали піском. Мали і замасковану техніку – радіостанцію, гармати. Диміли польові кухні. Там пробули біля двох місяців. Мали по дорозі і сутички з німцями. Внаслідок нашої перемоги, з'являлись автомати німців, інша зброя.

За даними 12 тому Літопису УПА, у Затуринському бою загинуло близько 300 німецьких солдатів. Бій був дуже несподіваним для окупантів. Українські повстанці використовували найбільш випробувану тактику удару із засідки. «Бистрий» міг не давати цього бою, а спокійно відступити вглиб лісу. Та він випробував силу і міць своїх стрільців. Більшовицькі партизани не мали аналогу Затуринському бою, і він золотою сторінкою увійде в історію визвольної боротьби УПА.

Після цього бою «Бистрий» вивів повстанців через лінію фронту у тил більшовицької армії на територію Підгаєччини. Так, у селі Пановичі «Бистрий» знищив близько 60 ворогів, а з боку упістів втрат не було. Далі вони переходили у Чортківський район, Ягольницю. Особливо повстанці захищали людей села від мародерства, де більшовики під видом збору хліба для фронту грабували селян до останнього. Відбиваючи ворога, упівці озброювались покинутою зброєю, награбоване майно повертали власникам. До їх рук потрапили на Підгаєччині 7 гвинтівок, 2 автомати ППШ і кулемет «Дегтярьов». Коли від «Бистрого» йшла команда «Вогонь», ще й дим не розійшовся, а крик ворогів-солдатів наповнював узлісся.

«Бистрий» 28 листопада 1944 року біля с. Синьків зі своїм куренем перейшов у брід Дністер і закватирував у с. Онут на Буковині. Тут загинув стрілець «Скорий» та кіннотник «Кий», який, рятуючи поранених, сам дістав важке поранення, і щоб не потрапити до рук енкаведистів, застрелився.

У книзі згадуються історії того часу, 1944 року, Авксентія Яківчука – відомого на Буковині етнографа (Царство йому небесне!). То були події його дитинства у с. Онут на буковинському боці. Під час важких боїв повстанці воювали хоробро, як справжні лицарі духу.

Відбувались бої і в с. Добринівці, що біля лісу. Тут повстанці потрапляли не раз у пастку, але сміливо її долали. А підбадьорені успіхом патріоти співали: «Гей браття, до бою за волю і честь».

«Бистрий» був справжній повстанський стратег. Він кілька разів переходив за Збруч у Кам'янець-Подільську область. Переправлявся через р. Дністер на Хотинщину. Побував і в с. Гордівці. Червоні тоді засікли їх і почали переслідувати. Бій тривав понад дві години. У бою загинуло 12 повстанців, чотирьох поранено, затоплено човен з чотирма повстанцями. Так записано у звіті Чернівецького обласного управління НКВС.

Багато пам'ятає мишківський ліс. Біля с. Мишків був сильний наступ більшовиків. Вони здалеку почали кричати: «Бандьора, сдавайсь! За каво воюєте?». Упісти з траншеї відповіли: «За Самостійну Україну! Не бажаємо колгоспів і Сталіна!». Повстанці кидались і на прорив.

У повстанському середовищі цього періоду його звали Петром «Бистрим», і мало хто знав, що з ними воює уславлений командир куреня. У с. Бариш Бучацького району мешкає колишня зв'язкова Ганна Оріховська, яка розповідає, що до неї іноколи навідувався «Бистрий». Останній раз прийшов наприкінці 1946 року й подарував свою світлину, яку вона зберігає, як реліквію. Сказав, що коли наступного разу прийде, то постукає у вікно. Але більше не приходив. Ганну червоні заарештували й засудили на 25 років концтаборів. Повернулась вона додому 1956 року. «Бистрий» з друзями пережив 1946 рік, насичений героїчними буднями підпілля, втратою бойових друзів і не менш важкі 1947 та 1948 роки. За даними дослідника Петра Содоля, у другій книзі «УПА 1943–1949 рр.», «Бистрий» загинув 28 січня 1947 року біля с. Діброва Вістрянська Монастирського району. За іншими свідченнями, він загинув у листопаді 1948 року, і друзі поховали його біля каплиці на хуторі Вербка з надією, що хтось колись відгукнеться за ним у пошуках.

В даній книзі шановний автор Нестор Мизак наводить реєстр основних боїв куреня «Сірі вовки».

У боротьбі за державність курінь «Сірі вовки» нав'язав ворогові десятки переможних боїв і закінчив своє існування, як військова одиниця, у серпні 1945 року.

Володимир Вихрущ писав:

«Впав повстанець в бою,
Пам'ятайте, нащадки,
Ми платили за волю
Велику ціну».

Про курінного «Бистрого» складають пісні. Одна з них найвідоміша: «Нас Бистрий веде – командир». На місці первинного спочинку командира біля каплиці на хуторі Вербка патріоти спорудили пам'ятний хрест, а 20 жовтня 2002 року у районному центрі м. Чортків освятили бронзовий бюст курінному «Бистрому».

Вічна пам'ять і слава легендарному командиру куреня УПА «Сірі вовки», «Бистрому» та його нескореним воякам! Схилімо голови перед їхніми світлими постатями! Ні на крок не відступимо від ідеї, за яку поклали вони своє життя!

М. КИСИЛЬОВА

ПОДВИЖНИКИ НАЦІЇ

НЕЛОЖНИМИ ВУСТАМИ

Його творчість – поезія, проза, переклади – вражає неповторністю образів і дивозвуками мови, бринить світлою радістю і тремтливим смутком. А нещодавно я прочитала книжку Миколи Василенка «Курай для пожежі», том 1 – щоденникові записи (1970–1985 рр.).

Він писав їх у похмурі часи Л.Брєжнєва та його короткочасних наступників на «престолі», коли усвідомлення української ідентичності трактувалося, як злочин, а чимало наших людей, чи то з відчаю, чи від тотальних переслідувань, стали на шлях самоприниження й волілi себе називати не українцями, а хохлами. Писав – неложними вустами, фіксував болісну, буденну правду, навряд чи сподіваючись, що стануть його одкровення надбанням співгромадян, аби защеміло в серці, й врешті вони збагнули глибинну трагедію рідного народу та власну відповідальність за долю української нації, яка опинилася на задвірках цивілізації – з «ласки» лютого сусіда та доморощених самоїдців-стукачів. Бо ж сказано ще великим Мазепою : «През незгоду все пропало, Самі себе звоювали». Отак, наступаючи на власні граблі, добрели ми до XXI століття й ризикуємо опинитися «на Говерлі своєї ганьби», бо знову-таки через чвари й взаємопоборювання на шляху до влади (за будь-яку ціну !) не можемо у славі та гідності втримати даровану нам Всевишнім та освячену жертовністю славних прадідів нашу свободу й незалежну Українську державу. Такі невеселі ремінісценції та спрагу до боротьби викликали в мене щоденникові записи Миколи Василенка. А що не міг отакі болісно правдиві речі фіксувати «на скрижалях історії» пересічний чоловік, а лише подвижник нації, то нижче подаємо і фрагменти його записів, і стислу розповідь про автора.

КОЛИ В ЖИЛАХ НУРТУЄ КОЗАЦЬКА КРОВ

Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ,
Пощезнуть всі перевертні й приблуди
І орди завойовників – заброд
Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде.
Народ мій є! В його гарячих жилах
Козацька кров пульсує і гуде.
(Василь Симоненко)

Микола Василенко походить із древнього козацького роду, відомого на Новгород-Сіверщині ще з ХУП століття. Народився першого травня 1924 року в селі Загорянівка Білозерського району Херсонської області, в працьовитій та патріотичній родині Олександра та Наталії Василенків. Великий вплив на виховання Миколи справила бабуся Анастасія Кириченко, яка мала одинадцятьох дітей, прожила 94 роки, була письменною, хазяйновитою та дотримувалася українських традицій. Вона збирала навколо себе онуків, а їх було шістнадцять, розповідала їм казки, співала пісень, яких знала безліч, прищеплювала любов до рідної землі. Тож Шевченків «Заповіт» Миколка вивчив напам'ять ще дитятком, а коли пішов до школи, то й сам почав віршувати. У п'ятнадцять років уже друкувався в районних газетах Херсонщини.

Війна застала Миколу учнем Херсонського морехідного училища. Нові окупанти полювали за працьовитою українською молоддю. В січні 1943 року захопили і вивезли в Німеччину сорок юнаків, серед яких був і Микола Василенко. У квітні 1945 року їх визволила американська армія. Прагнучи якнайскоріше потрапити додому і не почуваючи жодної провини перед Батьківщиною, юнаки перейшли в радянську зону окупації. Та дуже скоро, у Франкфурті – на – Майні, їх пограбували радянські солдати, перестрілявши тих, хто намагався втекти від грабіжників. Хлопців мобілізували до радянської армії, де Микола прослужив до травня 1947 року.

Демобілізувавшись, ледве встиг повернутися в Херсон, як у червні опинився в лабетах НКВС, де його звинуватили в «пособництві німецьким окупантам» і засудили на десять років ув'язнення і п'ять – позбавлення громадянських прав. Миколу Василенка запроторили в Інту, лагпункт №2, де він відбув 8,5 року концтабірної кари. У нелюдських умовах, доля все ж була до нього прихильною, бо саме в таборах ГУЛАГу він познайомився з прекрасними людьми, справжніми лицарями честі, які на все життя залишилися його друзями. Це талановиті поети і перекладачі Григорій Кочур і Дмитро Паламарчук, Іван Савич (Лук'яненко), Микола Сарма – Соколовський, Андрій Хименко, соратник Романа Шухевича, його охоронець Любомир Полюга, єврейський письменник Григорій Полянкер. Спілкування з ними стали його університетами на основі духовного єднання. В неволі Василенко вивчив англійську мову і навіть перекладав з оригіналу твори Байрона. Ховаючись від ворожого ока, творив вірші, написав повість «Лаодіка», яку похвалили авторитетні письменники, та надрукувати її вдалося лише через сорок років (1994 р.)

З табору Миколу Василенка звільнили в жовтні 1955 року. Повернувся в Херсон. Одружився з однокласницею Евеліною Губченко, також політкаторжанкою. Праця, митарства, гебістські переслідування і попри все – творчість. Переважно – для «самвидаву», що зберігався у скляних слоїках. Було, що твори Миколи Василенка навіть у періодичній пресі не публікували впродовж десяти років. І лише на початку 80-их почали публікувати його переклади. А 1990 року видавництво «Таврія» видало збірку поезій трьох авторів – М.Василенка, В,Пузиренка та В.Давидова. Того ж року, з передмовою Григорія Кочура, виходить збірка поезій з ув'язнення «Очна ставка». У 90-их роках Микола Василенко видає книжку поезій «Жариста шабля» (за казками його бабусі Анастасії), двомовну англійсько-українську книжку англійської народної поезії «Ключ від королівства», «Жменя дощу». Дві останні відзначені премією ім.Василя Мисика. А ще завершує історичний роман «Уламки імперії».

Микола ВАСИЛЕНКО. 1955 р., м. Інта, ОЛП-2

Наприкінці 80-их років Микола Василенко активно долучається до процесів національного відродження. Він – один із засновників Народного Руху України на Херсонщині, делегат усіх його з'їздів, член ради КУІН, «Меморіалу», «Просвіти», старійшина Українського козацтва, очолює міську благодійну організацію «Таврійська фундація», член редколегії її Вісника… Видає книжки. Пише. Зустрічається з людьми. Незалежність України неначе повернула йому молодечу енергію, життєдайну снагу, сили й завзяття. В його творчості, поезіях нуртують відвага і неповторність почуттів. Про його збірку віршів з неволі «У плетиві колючих дротів» Дмитро Павличко напише, як про «найбільш хвилюючі, подиву гідні поезії, де безстрашність переходить в розпуку. Але найважливіша прикмета його характеру – віра в свою правду і свою нездоланність».

Доля знову посилає Миколі Василенку тяжкі випробовування. 1999 року помирає його син Валентин. Разом, вкупі з дружиною, вони намагаються пережити, здолати горе. У них є онук Олег, нащадок, спадкоємець роду. У славних прадідів великих тепер мусять бути й правнуки славні. Свої дев'яностоліття Микола та Евеліна Василенки відзначали, мабуть, як сімейні ювілеї, як іще до того – «золотий» ювілей подружнього життя. Вони, переконана, були щасливі. А менше, ніж рік тому, Евеліни не стало. Кохана дружина пана Миколи відійшла у засвіти, назавжди залишивши його в невимовній тузі та глибокій скорботі. Але жага творчості й повноцінного буття – притаманні ще з юності риси характеру – властиві йому й сьогодні, на 94-му році життя. Втім, які там роки… Нехай їх, світлих, буде ще багато на віку Миколи Василенка….

Марія БАЗЕЛЮК

Із книжки Миколи Василенка «Курай для пожежі». Щоденникові записи

квітень-червень 1978

Ходив до будинку (вул. Шевченка, 5), в якому жив Д.І.Яворницький. Там кімната-музей. На дверях музею оголошення: «Музей працює в среду и субботу с 12 до 17 часов». А поряд напис червоною фарбою: «Ремонт». Кажуть, музей зачинено з перших днів його відкриття. Вікна будинку навхрест забиті дошками, на дверях висить великий замок. Ганок заріс травою, засипаний сміттям. Таке враження, що тут ніколи не ступала людська нога. Доцент с/г інституту Т.Т.Коцюбинський читав лекцію «Історія нашого краю». Він говорив російською мовою, хоч запевняв нас, що українською володіє досконало. Натякнув, що українською говорити в інституті «не положено». Але лекція була цікава. Буквально всіх нас заполонив розповіддю про великі подвиги наших славетних предків з часів Київської Русі до Запорізької Січі. Протягом 2-х годин із затамованим подихом слухали його. Коли доцент завершив лекцію, всі курсанти схопилися на ноги й кілька хвилин аплодували. Потім ще довго між собою дискутували на історичні теми.

Не буду лукавити – серцем стою
За край свій у студінь і в днину погожу.
Я батьківську землю і небо люблю,
І скільки б не жив – розлюбити
не зможу.

20 серпня 1978

Переглядав свій літературний архів – прозу 50-их років, – оповідання «Марфа», «Божевільний», «Рятівник», «Лаодіка». Прочитав, посумував над «дітьми своїми». Ото і вся моя радість. Вони, як і рання поезія, ще школярські, але мені особливо дорогі, бо в них моя буйна молодість, перші парості устремлінь і творчих пошуків. Вони підтримували в біді, скрашували буденну сірість життя, відновлювали втрачену душевну рівновагу і повертали віру в справедливість.

Із колишнього записника:

1. Якщо є тиран (Сталін), то мусить бути і тираноборець.
2. Двох правд немає, якщо правда, то тільки одна.
3. У режимному совєтському таборі треба говорити мовчки.
4. «Ванька, жмі, дерьовня блізко!»
5. – Уксус Помидорович зі мною: Вась-Вась.
6. День канту в лагері – місяць жизні.
7. За кодексом комуністичного Кремля українець – «соціально небезпечний елемент».

* * *

Вже мало залишилося вкраїнців
На березі вкраїнського Дніпра.
Сутужно братові і тяжко жінці,
І тріумфує капосна мара.

На українців кидають каміння,
Занурюють без жалю у багно
І нищуть їхнє золоте коріння,
Аби невгасне погасить горно

29 грудня 1978

Дмитро Яворницький у публікації «Про козаків запорозьких» пише: «Щодо зайшлих і заїжджих людей запорозькі козаки завжди були гостинні й привітні, і нарівні з гостинністю та привітністю над усе ставили особисту чесність, і у себе, на Запорожжі, і на війні щодо ворогів православної віри. «Хоча в Січі люди були різні – говорить якийсь католицький пастер, – однак панувала там чесність і така безпека, що люди, які приїздили з товарами, не боялися згубити й волосини з голови своєї. Можна було на вулиці залишити гроші, не потерпаючи, що їх украдуть».

Микола ВАСИЛЕНКО (ліворуч) та Григорій КОЧУР. 1973 р., м. Ірпінь

Ярослава і Дарина ПОЛЮГИ в гостях у Миколи Василенка, поруч з ним – дружина Евеліна і син. 1966 р.

Яр СЛАВУТИЧ в гостях у Василенків. м. Херсон, 1999 р.

Добре було б наведені слова викарбувати на гранітній стелі й установити її на острові Хортиця.

* * *

Курінний почав гукати:
«Гей, козацтво, годі спати!
Насувається біда:
Азіатська йде орда.
Хоче збройно подолати,
Щоб у ярма запрягати.
Гей, до зброї, козаки,
За пищалі і клинки!
Наша сила не ледача,
Ворог ще слізьми заплаче.
Не захопить зненацька,
Не дріма душа козацька.

5 січня 1979

«Нашу мову... мелодійну, співучу, виганяють зі школи, мов чужу!» – писав Костянтин Ушинський у XIX сторіччі. А як тепер, у двадцятому? Так само, як і було. Школи з українською мовою навчання закривають. У Херсоні вже української школи немає. Чиновники не володіють українською, а обиватель соромиться нею говорити. Російські шовіністи, якими були у минулі віки, такими і залишилися, своє нутро не перелакшили. Уперто продовжують акцію зросійщення українського народу. Частіше появляються нові й нові антиукраїнські, антимовні закони. Образ українця намагаються зробити негативним, випатрошують культуру. Залишається надія на парадокс: спроба імперіалістів знищити націю – мобілізує дух нації. Українська нація повинна мобілізуватися, щоб вижити, іншого виходу немає.

16 червня 1979

Молоді поети (українського походження) іноді запитують: якою краще мовою писати, якщо більше читають російською? Таке сум'яття у мізках молодих талановитих українців говорить про симптом згасання національної свідомості. Душі молодих перероджуються. Якщо корозію душі не зупинити, то у недалекому майбутньому Україну заселятимуть українці-мутанти. Справжнім поетом є поет вибраного, а відбір здійснює час. Доречно згадати слова мудрих, що без знання рідної мови людина стає духовним емігрантом, для якого рідний край там, де більше ковбаси. «Праця єдина з недолі нас вирве, нумо до праці, брати!». Б. Грінченко.

17 листопада 1979

Мудрі люди кажуть: хто плює в небо, той плює собі в обличчя. А ми тільки те і робимо, що плюємо в небо, – руйнуємо історичні пам'ятки, церкви, скіфські й сарматські кургани, віру в прекрасне й вічне. У цьому й біда. Вона постійно ускладнюється комуністичною агресивністю, непримиренністю до позиції опонента, невмінням і небажанням його слухати. Ускладнюється ще і нашим самолюбством, і егоїзмом, що відводить від істини і веде в крайність, в безодню бездуховності, аморальності, зла і насильства.

11 лютого 1983

Частіше конспіративно почали з'являтися самвидавські видання (статті, монографії). Після арешту Миколи Руденка (1977 рік) Українську Гельсинську групу (УТГ) очолив Олесь Бердник. Заарештовані М.Маринович і М. Матусевич – члени УГП. Голова КДБ СРСР Юрій Андропов (1977 рік) проінформував ЦК КПРС про «ворожу діяльність» письменника ГеліяСнєгірьова. Того року Снєгірьова арештовано, а наступного року (1978) внаслідок тортур він помер у в'язниці. 23 червня 1978 року в с. Донському Кримської області на знак протесту проти сваволі місцевих органів державного управління щодо кримськотатарського народу здійснив акт самоспалення Муса Мамут. Його похорон перетворився в багатотисячну політичну демонстрацію. Про таке у нашій пресі не пишуть. Чому?

Із церкви прийшла мама. Каже: усе по-руські. Чому ж не дозволяють молитися рідною мовою? Адже сам Апостол Павло казав: «Коли я молюсь чужою мовою, то уста мої моляться, а серце спить».

Фаворизація російської мови і культури, злиття націй посилюється. Якщо так і далі піде, то зросійщать і села. А це – смерть українському етносу. Зникне значна частина людського світу.

23 листопада 1984

Іноземці, які приїжджають до Києва і чують тільки російську мову, кажуть, що українці не шанують себе. Це правда. Не можна шанувати народ, який сам себе не шанує. Народ, який губить свою мову й історичну пам'ять, одночасно губить і захисний імунітет перед духовною та іншою формою експансії.

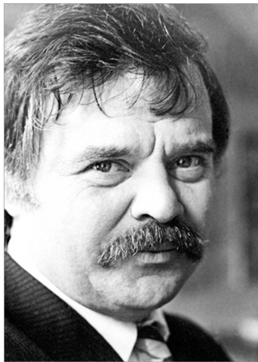
Тут варто згадати сатанинське лукавство В.Леніна (том 32, стр. 342): «Проклятый царизм превращал великороссов в палачей украинского народа, всячески вскармливал в нем ненависть к тем, кто запрещал даже украинским детям говорить и учиться на родном языке».

Куди поділися оті слова? Про них мовчать, їх мов корова язиком злизала.

СИНИ ТВОЇ, УКРАЇНО

ТРИ СПАСІВСЬКІ ПОКЛОНИ

Посвята Михайлові Шевченку

Я на білих річках написала б життя,
Але, скуті в льодах, ті не втримали б солі...
І понесли її на свинцевих плечах
В океан, де розходяться долі,
Океан відчуттів Бог послав одному.
Океан почуттів в карколомному часі,
Як Вкраїну спасти, душу як зберегти,
Знає той, хто родився на Спаса!
Я на білих снігах гаптувала б ім'я –
Рушників солов'їних окрасу...
Стільки зоряних доль в них печаллю сія
Знає той, хто родився на Спаса!
І до третіх півнів світить серце його,
І запалює сонце щоразу:
Хто врятує цю землю? Як не ти!
Як не ти!
Так живи за законами Спаса!
Не украдь, не убий, не цурайся свого,
Не хапайсь в безнадії за віття –
Корінь рідний, вкраїнський –
у нас золотий,
Тільки нами ж засипаний сміттям!
Очищай Україну від бруду та лжі,
Не тужи: це чужі утікають!
А свої? А свої не шкодують життя
Захищають її, захищають!
...Я у білих акордах океану-душі
Чую сиву судьбу полинову.
Хто на Спаса родивсь, той усім
пригодивсь –
Все від Спаса, з любові. і слова....

Лідія РИЖКОВА

ВІТАЄМО!

19 серпня, на «яблучного» Спаса, відомому українському поетові та публіцисту, громадському діячеві, Заслуженому діячу мистецтв України, першому голові ГО «Сумське земляцтво у Києві» Михайлові Шевченку виповнилося 70 років. З ювілеєм його сердечно вітають друзі, земляки, шанувальники творчості, усі, хто високо цінує величезний внесок Михайла Васильовича у національне відродження та становлення Української держави.

Міцного здоров'я, щастя, творчих успіхів і добра на многії і благії літа! З роси Вам і з води, шановний ювіляре!

ДНЮ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

У КОЛООБІГУ ТВОРЧОСТІ – КРАСА

С.РАВСЬКИЙ, П.ЗИКУНОВ В.ВІТЕР, В.ГУБЕНКО, Д.ВІЛЕНОВ

У виставковій залі Національного музею історії Києва аншлаг. А зібрали його п'ятеро художників, які багато десятиріч прикрашають життя своїми творами.

Багатогранність їхніх обдарувань продемонструвала експозиція з різних видів образотворчого мистецтва: живопис, графіка, скульптура, плакат, художнє проектування. Виставковий простір розбився на декілька мистецьких майданчиків, де кожний митець виконував своє соло, поєднане прагненням передати красу української землі.

Так, через плакати Валерія Вітера можна прослідкувати історію розвитку нашої держави за знаковими подіями, як «А ми дивились і мовчали...», «Російська гуманітарна допомога», або «UkrainianART». Майстерність художника цілком обумовлена творчою підготовкою від навчання у Республіканській художній школі до отримання диплому Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури. Гостросюжетні плакати змінюються ліричними пейзажами, створеними на пленерах у Седневі, Києві, Закарпатті, Криму. Твори художника побачили у провідних галереях світу: Канади, Швеції, Франції, Фінляндії, Куби. Валерій виходив неодноразово переможцем у численних конкурсах плакату, але головною нагородою вважає премію ім. Г.Нарбута. Україна знає Валерія Вітера і як соліста відомого ансамблю «Кобза». Так у творчому колообігу митця вирує гасло – нести красу людям.

Для Петра Зікунова, заслуженого художника України, стартовим майданчиком став Київський державний художній інститут, де він опанував живопис. Вчителі, які були поруч, а це О.Сиротенко, К.Трохименко, А.Пламеницький, прищепили бачення світу через художні образи. Ось і сяють золотими куполами твори митця, присвячені історичному Києву, милують око ліричні, суто українські пейзажі, як «Рось», «Світлий день», «Херсонес», «Соколине».

Кировоградська мистецька школа дала поштовх до самостійної творчості Семену Равському, який все своє життя слугує Київському Музею історії Києва, де він працює головним художником. Ми знаємо Равського, в основному, як прекрасного проектувальника, але митець представив свої зворушливі пейзажі, де вирує дивний настрій людини, яка переповнена романтичними почуттями. Досить подивитися на його полотна із зображенням води, або панорамними сільськими мотивами. Різні пори року хвилюють митця: саме серія зимових весняних, осінніх мотивів красномовно розкриває живописний талант художника. Серія представлених портретів підкреслює вміння передати внутрішній стан зображених на полотні.

Валерій Губенко відкрився шанувальникам образотворчого мистецтва глибоким філософським мисленням у графічних творах «Плин часу», «Слава Бахусу», «Блукаючи душі», «Кожному світить своє сонце». В уявленні художника знакові теми перетворюються у цілі панорамні багатопланові дійства. І недаремно, бо Губенко все своє життя присвятив художньому проектуванню, де володіння виставковим простором має колосальне значення. У портфоліо митця оздоблення таких музеїв, як Національний музей ім. Т.Шевченка, Національний музей Другої світової війни, Музей Культурної спадщини, музей ім. Богдана та Варвари Ханенків та ін.

Приємно здивував своїми скульптурами Дмитро Віленов, завідуючий реставраційними майстернями музею. Фахівець з художньої реставрації, досконало володіє багатьма мистецькими техніками, але душу зігрівають кераміка, станкова скульптура та живопис. Ось і вирують життєдайною енергією його виразні художні твори як «Косяк риб південних морів», «Яки. Тянь-Шань», «В'єтнамка з буйволом» або «Посадка рису».

В цілому хочеться підкреслити громадську позицію художників, які все

життя присвятили Києву, його культурно-мистецькому простору. Ось і вирує на виставці відвертість, відповідальність і доброзичливість. Бо саме такими і є самі художники, носії прекрасного. Виставка впливає на формування художніх смаків високим рівнем представлених творів, повчальна – порушеними темами та шляхетним настроєм.

Добрий подарунок зробили митці до Дня Незалежності, п'ятої річниці Музею історії Києва, розташованому у новому приміщенні на бульварі Тараса Шевченка. Побажаємо художникам нових творчих ідей во славу мистецтва незалежної України.

Валентина ЄФРЕМОВА,
мистецтвознавець,
Заслужений працівник культури України,
лауреат премії ім.П.Білецького

 ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ

ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ... І ДНІПРО, І КРУЧІ

За дорученням учасників Всеукраїнського круглого столу, який відбувся четвертого липня 2017 року в Дніпрі, директор ІППЕ НАН України, член-кореспондент НАН України А.Г.Шапар звернувся до європейської спільноти

Панові Йоханнесу Хану, Європейському комісару з питань розширення і політики добросусідства (DGNEAR),
Європейська комісія Панові Хьюгу Мінгареллі,
Главі делегації ЄС в Україні Панові Янезу Поточніку,
Європейському комісарові з питань навколишнього середовища, (DGEnvironment),
Європейська комісія Кабінет Міністрів України ОБСЄ, ЄЕК ООН, ЮНЕП, ОЕСР, Всесвітній банк, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції і розвитку, Швейцарська агенція з розвитку та співробітництва

ЗВЕРНЕННЯ

учасників Всеукраїнського круглого столу «Річка Дніпро. Минуле. Сьогодення. Майбутнє», присвяченого Міжнародному дню Дніпра

Наукові та природоохоронні громадські організації України, керуючись угодою Асоціації Україна – ЄС, звертаються до зацікавлених органів ЄС з глибокою тривогою щодо екологічного майбутнього нашої країни та долі її населення. Ця тривога ґрунтується на затвердженні програми розвитку гідроенергетики України, яка є партнером ЄС. Наше звернення створено за вимогами положення статті 361, включаючи пункти (а), (b), (d), (f) та (g) з розділу V Угоди про асоціацію Україна–ЄС. Нещодавно Кабінетом Міністрів України ухвалена «Програма розвитку гідроенергетики України до 2026 року» (розпорядження за 13 липня 2016 р. №552-р), яка передбачає будівництво гідроакумулюючих та гідрогенеруючих електростанцій на рівнинних річках Дніпро і Дністер. Це рішення приголомшило нас. Невже в Уряді є люди, які не чули і не бачать трагічних наслідків будівництва каскаду гідроелектростанцій на Дніпрі? Сучасні прояви цих негативних техногенних впливів дніпровського каскаду можна охарактеризувати наступними фактами: затоплення великих територій, які втратили господарську продуктивність і здатність виконувати свої екологічні функції (загибель екосистем на величезній площі в 700 тис. га, де фактично переведені заплавні землі в розряд порушених);підвищення рівня грунтових вод, порушення підземного стоку, гідрологічного балансу і підтоплення територій (за останні 20 років загальна площа земель з постійними проявами підтоплення зросла удвічі і обіймає 12 відсотків території України, а його впливом охоплено понад 540 міст і селищ); втрата біорізноманіття, зменшення цінних видів іхтіофауни, трансформація річкових екосистем у бік переважно розвитку агресивних вселенців; «цвітіння» води через розвиток синьо-зелених водоростей (вміст яких, зокрема у воді р. Дніпро в піковий період «цвітіння», становить близько 100 кг/м3); деградація всієї екосистеми водозбірного басейну р. Дніпро та його приток і втрата природних компонентів з самовідтворення цієї системи. Вказані фактори свідчать про неприпустимість зарегулювання рівнинних річок і, як наслідок, – неекологічність будівництва на гребліх гідроелектростанцій. До речі, в разі будівництва сонячних електростанцій на площі, що дорівнює площі дзеркала води Каховського водосховища, отримаємо в 300 разів більше електроенергії, ніж від гідроелектростанції. Урядова Програма розвитку гідроенергетики на період до 2026 року схвалив Уряд України, всупереч низці міжнародних угод, що до них приєдналася Україна, зокрема: Конвенції ООН «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища» за 25.06.1998 р. (Орхуська конвенція) (ратифікована Законом України №832-XIV за 6 липня 1999 р.); Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті (Конвенція Еспо) (ратифікована Законом України № 534-XIV за 19 березня 1999 р.); Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція) (Закон України «Про приєднання із застереженнями до Конвенції» №436/96-ВР за 29 жовтня 1996 р.); Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннська конвенція) (Закон України «Про приєднання до Конвенції» № 535-XIV від 19 березня 1999 р.); Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (ратифікована Указом Президії Верховної Ради № 6673-XI від 04.10.1988 р.); Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (ратифікована Законом України № 1672-IV від 7 квітня 2004 року); Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (Закон України № 801-XIVза 1 липня 1999 р. Про приєднання до Конвенції); Європейської ландшафтної конвенції (ратифікована Законом України № 2831-IV за 7 вересня 2005 р.). Ми хотіли б звернути вашу увагу на те, що Уряд України планує побудувати щонайменше вісім нових гідроакумулюючих електростанцій на річках Дніпро і Дністер. Уряд України планує залучити понад 2 мільярди доларів США з міжнародних фінансових інститутів, зокрема і європейських, щоб реалізувати цю програму. Для України надзвичайно важлива проблема відновити екосистему річки Дніпро, як основного джерела якісної питної води, один із найдоцільніших варіантів розв'язати яку – то поступовий керований спуск дніпровських водосховищ. Досвід США, де вже реалізовано понад 300 проєктів – спустити і демонтувати греблі та електростанції на них, свідчить про порівняно швидке відновлення річкової екосистеми та суттєве підвищення безпеки гідротехнічних об'єктів. Проблема відродження Дніпра має загальноєвропейський характер. Безвідповідальне і недбале ставлення до цієї проблеми дискредитує Україну в очах світової спільноти. Яскравий приклад – повний провал «Національної програми екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води» (ухвалена постановою Верховної Ради України за 27.02.1997 р. № 123/97-ВР) і продовження її без суттєвих змін до 2021 року (Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року», що його ухвалила Верховна Рад України 24.05.2012р. № 4836-VI). Дотепер не проведена стратегічна оцінка цих намірів і Програми в цілому. Ба більше: регіональна влада, на чиїх теренах такі споруди повинні бути побудовані, ухвалила постанову про неприпустимість такої діяльності (погіршення екологічного стану і гідрології річок). Крім того, слід зазначити, що Програма не координувалася з Міністерством екології та природних ресурсів України. Наукові та громадські організації люб'язно просять почати належне прозоре розслідування і, зокрема, дати міжнародну оцінку екологічних і соціальних наслідків (ОВНС), можливих транскордонних наслідків будівництва нових гребель і гідроелектростанцій на річках Дніпро і Дністер в Україні. Виконання ОВНС передбачають усі конвенції, що їх ратифікувала Україна: Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (Гельсінкі, 1992 р.), Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті (Еспо, 1991 р.), Конвенція про водно-болотні угіддя Міжнародного значення, особливо як середовища існування водоплавних птахів (Рамсар, 1971 р.), а також угод про асоціацію ЄС. Ця міжнародна ОВНС зобов'язана, звичайно, сприяти участі громадянського суспільства. Перш ніж така ОВНС буде реалізована, будь-які інші заходи щодо реалізації програми гідроенергетики, повинні бути припинені, аж до міжнародного фінансування. Крім того, рекомендуємо Європейській комісії та європейським інвестиційним установам роз'яснити свої погляди на дальший розвиток гідроенергетичного сектора на рівнинних річках в загальноєвропейському масштабі, використовуючи комплексний підхід і широко відкриту дискусію, залучивши всіх зацікавлених осіб і громадськістьз ЄС, країн-кандидатів та країн східноєвропейського сусідства.

За дорученням учасників Всеукраїнського круглого столу
А.Г.ШАПАР, директор ІППЕ НАН України, член-кореспондент НАН України

Підписанти Звернення:
Херсонська міська дитяча громадська екологічна організація «Ластівка»,
Херсонське міське товариство «Стебліївське» Соборного козацтва України «Січ»,
Херсонська обласна організація ВГО «Всеукраїнське об'єднання ветеранів»,
Херсонське обласне товариство захисту тварин та рослин «Вірні друзі»,
Херсонське міська громадська організація «Херсонська перспектива»,
Херсонська міська громадська організація «Безпосереднє народовладдя»,
Новокаховська міська громадська екологічна організація «МАМА-86-Нова Каховка»,
Громадська організація «Таврійський діалог» (м. Херсон),
Українське товариство охорони птахів (BirdLife в Україні),
Національний екологічний центр України «Вітер змін» ГО «Зелений світ – Друзі Землі»

УХВАЛА

Всеукраїнського круглого столу «Річка Дніпро. Минуле. Сьогодення. Майбутнє» присвяченого Міжнародному дню Дніпра

м. Дніпро

«Здається – кращого немає нічого в бога, як Дніпро...»
Т.Г. Шевченко

Четвертого липня 2017 р. у м. Дніпро за сприянням Дніпропетровської обласної державної адміністрації, Дніпровської міської ради, Інституту проблем природокористування та екології НАН України, Асоціації «Зелений світ» з нагоди Міжнародного дня Дніпра відбулося засідання Всеукраїнського круглого столу «Річка Дніпро. Минуле. Сьогодення. Майбутнє». В його роботі взяли участь близько 100 науковців та спеціалістів, провідних та неурядових громадських організацій.

Могутній Дніпро (в минулому Борисфен) з найдавніших часів до повоєнних років був однією з найбагатших в Європі на рибу, звіра, врожайні землі для розвитку овочівництва (Геродот, Боплан, Максимович, Яворницький) і відрізнявся надзвичайно чистою водою. Незважаючи на інтенсивне освоєння водозбірного басейну, він екологічно стало функціонував, малі річки були повноводні і деякі навіть суднохідні. Підземні джерела живлення та Дніпровські пороги забезпечували самовідновлення і очищення ріки.

Після зарегулювання стокур, Дніпрогреблями почався період ДЕГРАДАЦІЇ річки, він ПРОГРЕСУЄ: підземні джерела замулені, первісний об'єм водосховищ зменшився на 5-20 %; вони перетворилися на місцеві могильники забруднюючих речовин, аж до важких металів і радіонуклідів; постійне зростання площі мілководдя (до 600-1000 га/рік у Кременчуцькому водосховищі) призвело до збільшення в мільйон разів кількості синьо-зелених водоростей; різке зменшення швидкості течії затоплення Дніпровських порогів обумовило повне знищення механізмів самоочищення річки; якість води суттєво погіршилась і без очищення вживання її стало небезпечне; приблизно за 100 років загальний стік Дніпра зменшився на 10 кубометрів води внаслідок зворотної фільтрації води з річки в береги, збільшення площі випаровування (в сотні разів), необґрунтовано великого відбору води на різну мету, аж розбавлення високомінералізованих шахтних вод. Усе це призвело до знищення цінних видів риби і зменшення обсягів вилову звичайних видів у сотні разів, втрати високоврожайних плавневих земель і нерестилищ, пам'яток природи та історії, перетворення річки на систему озерів майбутньому на каскад боліт.

Усі ці негаразди неодноразово висвітлювались в художніх творах, фахових дослідженнях і засобах масової інформації (О.Гончар, Д.Яворницький, С.Плачинда, О.Топачевський, А.Шапар).

Ухвали багатьох наукових форумів, починаючи від 2010 року, надсилалися до урядових структур. Незважаючи на все це Кабінет Міністрів України (КМУ) 13 липня 2016 року прийняв Програму розвитку гідроенергетики України на період до 2026 року, де передбачено будівництво ще 2-х гідроелектростанцій. Цією програмою проблеми гідроенергетики України не розв'язуються, тому що тільки розташування геліоустановок на площі, що дорівнює площі дзеркала води Каховського водосховища, дасть змогу отримати у 300 разів більше електроенергії, ніж одна Каховська ГЕС.

З огляду на це у тижневику «2000» в жовтні 2016 року опубліковано відкритого листа Президентові України П.Порошенкові, що його підписали 38 видатних представників науки і культури, природоохоронці і громадські діячі. Враховуючи те, що реалізація програми може призвести до остаточного знищення природного стану великих річок України, головна вимога цього листа – припинити дії Постанов КМУ, проведення всенародного обговорення проблеми та започаткування програми відродження близько до природного стану водозбірного басейну річок. Таку ж позицію посили і оприлюднили її Міністерство екології та природних ресурсів України, Всеукраїнська екологічна ліга, Національний екологічний центр України та інші неурядові громадські організації. На всі ці звернення офіційної позиції КМУ немає, за винятком спільної заяви Прем'єр-міністрів України і Молдови звернутися до Єврокомісії стосовно будівництва ГЕС на Дністрі. Про стан Дніпра – жодного слова. Характерно, що ця заява постала після звернення громадських організацій до багатьох структур ЄС. На жаль, попри невтішні прогнози про майбутній стан Дніпра, на сьогодні немає наукового обґрунтування стратегії водокористування, прогнозування стану та оптимізації експлуатації водних ресурсів та їхнього самовідтворення залежно від сценаріїв розвитку господарської діяльності. Урядові структури не започаткували комплексну програму досліджень щодо прогнозування стану водних ресурсів залежно від схем експлуатації Дніпра та Дністра, включаючи дезарегулювання стоку цих річок. У США вже накопичено позитивний досвід ліквідації гребель більш ніж у 300 випадках.

Виходячи з наведеного, учасники засідання пропонують:

– звернутися до верховної Ради та КМУ з приводу катастрофічного стану великих та малих річок, просити Міністерство екології та природних ресурсів України ініціювати розгляд цього питання, залучивши громадськість;

– вважати за доцільне терміново започаткувати державну програму комплексних екосистемних досліджень стану водних ресурсів, прогнозування їхньої якості, залежно від методів відбору їх з навколишнього середовища та підтримки природної здатності довкілля самовідтворюватися;

– просити природоохоронні структури ЄС звернутися до КМУ щодо введення мораторію, щоб надалі зарегулювати стан річок Дніпро і Дністер шляхом будівництва додаткових ГАЕС;

– звернутися до громадськості об'єднати зусилля, щоб порятувати річки від великих до малих, створивши асоціацію.

ПРОЗОРА ЕНЕРГЕТИКА

ЕНЕРГОЕКОНОМІЯ.

Чому Уряду вона не вигідна?

Наталка ПРУДКА

Обіцяний урядом термін запуску Фонду енергоефективності – початок 2017 року – давно сплив, а з великого пакету законів для запровадження державної системи підтримки енергоефективності парламент ухвалив лише рамковий – про Фонд енергоефективності. Ця модель базується на європейських директивах, успішно випробувана в країнах Європейського Союзу та закріплена в Угоді про асоціацію з ЄС, отже є обов'язковою для імплементації в Україні.

Що ж стало перешкодою? Недбалість депутатів чи намагання якомога довше зберегти непрозорі газово-комунальні розрахунки з використанням субсидій на десятки мільярдів гривень? А можливо, таке затягування приховує спроби осідлати фінансові потоки у новій системі, де щороку обертатимуться десятки, а то й сотні мільярдів гривень для підвищення енергоефективності?

Поспілкувавшись із незалежними експертами, урядовцями та депутатами, стає зрозуміло: гальмування запуску Фонду певною мірою зумовлено кожною з цих причин.

Розроблена спільно з експертами Євросоюзу концепція Фонду, а також проекти реформ у суміжних сферах, як індивідуальний облік теплопостачання, енергоефективність у будівлях та врегулювання контрактних відносин між постачальниками комунальних послуг та споживачами, дозволяють уникнути зловживань та корупції, але спритні ділки шукають нові можливості. Наші джерела стверджують, що депутати різних політичних сил легко «валять» потрібні для держави і народу закони за допомогою внесення численних правок до законопроектів, узгоджених профільним Комітетом та винесених на голосування в сесійну залу.

Примітно, що в кожній фракції є група депутатів, які не голосують за законопроекти, що мали би забезпечити можливість простому українцеві в рази зменшити платежі за комунальні послуги, а модернізований дім зробити не лише теплішим, комфортнішим і безпечнішим, а й підняти його вартість.

За останні чотири роки обсяги бюджетних субсидій на компенсацію плати за комунальні послуги зросли з 8 до 50 млрд грн (реальні потреби у 2017 році – 75 млрд грн). У концепцію Фонду закладена ключова ідея – зробити так, аби «енергетичні» субсидії йшли на фінансування заходів з енергоефективності, а суміжні закони мають забезпечити належні умови для функціонування такого Фонду.

Щоб заохотити споживачів економити, а субсидії дійсно перетворити на інвестиції в енергоефективність, залишки невикористаної державної допомоги потрібно монетизувати. Уряд обіцяв це зробити ще до початку 2017 року. Але натомість державні субсидії й далі активно використовуються в клірингових розрахунках «Нафтогазу України» з підприємствами теплокомунальної енергетики та бюджетом держави, тоді як давно пора було б перейти на двосторонні розрахунки між усіма суб'єктами ринку і лише живими коштами.

ЄС ПРИСКОРИТЬ УХВАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА?

Восьмого червня депутати прийняли підготовлений до другого читання закон про Фонд енергоефективності. Як повідомив автору народний депутат, голова парламентського підкомітету з енергозбереження та енергоефективності Олексій Рябчин, перед цим збиралися чотири робочі групи. «Перша – з представниками міжнародних організацій. Поспілкувалися з донорами, щоб зрозуміти їхню концепцію. Наступні зустрічі – з банками, посольствами, а також зі споживачами послуг (Фонду енергоефективності – **Ред.**). Мене особливо цікавила думка основного клієнта – ОСББ (об'єднання співвласників багатоквартирних будинків). «Усі зауваження враховані», – запевнив депутат.

Парламент змушений був прискорити ухвалення закону про Фонд енергоефективності, адже через його відсутність Євросоюз міг уповільнити рішення про третій транш макрофінансової допомоги Україні – 600 млн євро. «Перш ніж ухвалити рішення про допомогу, ЄС має переконатися, що Україна виконує так звані індикатори, серед яких – закон про Фонд», – акцентує увагу в розмові з автором народний депутат, заступник голови парламентського Комітету з питань будівництва та житлово-комунального господарства Альона Бабак.

Уряд обіцяє зробити Фонд довгостроковим інвестором модернізації вкрай зношеного житлового фонду України. Крім того, Україна повинна дотримуватися погоджених із Заходом зобов'язань щодо імплементації директив ЄС з енергоефективності (зобов'язання України перед Енергетичним співтовариством та перед ЄС, згідно з Угодою про асоціацію).

Водночас ухвалення лише одного рамкового акту не вирішує проблему загалом. Народним депутатам не варто забувати, що Фонд як такий є лише одним з пакету необхідних кроків, і наміри ЄС взяти участь у фінансуванні його діяльності обумовлюються прийняттям усього належного законодавства, про що не втомлюються нагадувати українським парламентаріям представники Євросоюзу. Для запуску роботи Фонду необхідно ухвалити низку інших законів, а саме «Про енергетичну ефективність будівель», «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання», «Про житлово-комунальні послуги». Всі вони прийняті лише у першому читанні. А окремі не змогли пройти друге, будучи повернутими до профільних комітетів на повторне доопрацювання.

МОНЕТИЗАЦІЯ СУБСИДІЙ ЛИШЕ СНИТЬСЯ

Внеском простих споживачів у Фонд, крім позики в банку, мали б стати невикористані залишки повністю монетизованих субсидій. На цьому наполягають міжнародні партнери України. Але, схоже, що терміни реалізації проекту відсунуть на роки, хоча це потрібно було зробити ще до того, як встановлювати нові ціни на газ, електроенергію й теплопостачання.

За різним оцінками, Україна споживає енергоносіїв в три-п'ять разів більше, порівняно з розвинутими країнами Заходу, отже, має надпотужний потенціал для економії. Запропонована модель модернізації житлового фонду України успішно випробувана в країнах Європейського Союзу. Доцільність модернізації обґрунтовує лише одна цифра: бюджет України щороку витрачає приблизно $3 млрд зовнішніх запозичень на закупівлю газу.

Кожен українець зможе інвестувати в модернізацію свого житла частину субсидій, а також взяти пільговий кредит, низькі відсотки за яким обіцяють забезпечити іноземні донори за рахунок грантів. У результаті можна на 50–70 відсотків скоротити втрати тепла в оселях, а отже, зменшити платежі за комунальні послуги, і тоді держава скоротила б витрати на субсидії.

«Якщо ми зменшимо енергоспоживання, то, відповідно, скоротиться й потреба в субсидіях, а поки що це – кошти на проїдання. Кожна друга родина в Україні – це бідні люди, і вони не побіжать у банки брати кредити, не маючи можливості використати на утеплення своїх осель зекономлені гроші, які держава дає як субсидії», –

каже Альона Бабак, акцентуючи увагу на необхідності повної монетизації субсидій – виділені державою дотації мали б надходили на банківську картку кожній родині. Одночасно варто провести аудит субсидіантів на предмет фіктивності підстав для отримання субсидій та зробити контроль їх надання набагато жорсткішим, що, в свою чергу, також зекономить чималі бюджетні кошти.

Щорічне споживання газу на опалення житлових та громадських будинків – майже 19 млрд м куб. За оцінками експертів, потенціал для скорочення – понад 11 млрд м куб. – це майже 60 відсотків обсягу, який Україна щороку імпортує. На придбання газу «Нафтогаз України» залучає кредити, збільшуючи борги перед міжнародними фінансовими структурами.

КОЛИ ЗАПРАЦЮЄ ФОНД

Закон про Фонд енергоефективності прийнято, але скільки часу знадобиться для його запуску? Наприклад, запуск НАБУ – від моменту ухвалення закону в жовтні 2014 року до присяги перших детективів – зайняв рік. Процес формування оновленого складу енергетичного регулятора – НКРЕКП – досі не розпочався, хоча закон ухвалили ще наприкінці вересня 2016 року. Найбільш оптимістичні очікування щодо Фонду в Кабінеті міністрів. «Організаційні питання мають бути вирішені до четвертого кварталу 2017 року. Наші західні партнери наголошують, що у них реформа тривала 10-15 років, однак Україна має унікальний шанс використати їхній досвід і зробити все набагато швидше. Всі необхідні законопроекти готуються до другого читання. Сподіваємося, що парламент їх вчасно ухвалить», – повідомив автору віце-прем'єр з регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства Геннадій Зубко.

За його даними, «для запуску Фонду потрібно прийняти сім актів уряду – їх розробляє Мінрегіон». «Вже є проекти основних документів, насамперед статуту. Але їх фінальна редакція залежала від остаточної версії закону про Фонд», – запевняє віце-прем'єр.

Але в парламенті в це не вірять. «Уряд налаштований оптимістично – обіцяють, що Фонд створять до наступного опалювального сезону. Але, думаю, це станеться наступного року, – каже народний депутат Олексій Рябчин. – Ще потрібні підзаконні акти. Кошти для Фонду в державному бюджеті вже виділені (400 млн грн – **Ред.**), а от гроші, які нам обіцяє Європейський Союз, – це 100 млн євро – прийдуть до нас лише у квітні 2018-го – така у них бюрократична процедура».

Але сам по собі Фонд енергоефективності не дасть позитивних результатів, якщо влада не створить відповідних умов для бізнесу. «Головна роль держави у цьому процесі – не стільки створити Фонд, скільки змінити бізнес-середовище, – вважає асоційований директор департаменту енергоефективності Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) Сергій Масліченко.

Досвід реалізації подібних проектів в Україні свідчить, що Фонд не запрацює в обіцяні урядом терміни. Імовірно, це станеться не раніше, ніж через два роки. Тому гаманці простих споживачів і далі спустошуватимуть високі платежі за постачання тепла, газу та електроенергії.

ЩО ПЕРЕВАЖИТЬ: МОНЕТИЗАЦІЯ ЧИ ВЗАЄМОЗАЛІКИ

Експерти переконані: перш ніж запроваджувати світові ціни на внутрішньому ринку газу та переходити до нової моделі тарифоутворення на тепло, спочатку потрібно було створити належні правові та організаційні умови й започаткувати державну підтримку проектів зі зниження енергоспоживання в оселях. «Один з етапів трансформації моделі тарифоутворення – це **підготовка до монетизації субсидій**. Якщо в державі ухвалено політичне рішення про перехід від однієї системи тарифоутворення до іншої, тоді монетизацію субсидій, організацію обліку споживання енергоносіїв, регулювання ринку, запровадження енергоефективності – все це потрібно було зробити якщо не до, то хоча б в процесі (переходу до іншої моделі – автор). Цього нічого не зроблено…», – констатує Олексій Рябчин.

На необхідності запровадження монетизації субсидій активно наполягає й заступник голови парламентського Комітету з питань будівництва та житлово-комунального господарства Альона Бабак. «Депутати законом зобов'язали уряд, щоб до 17 березня цього року була розроблена постанова про монетизацію субсидій. Але її й досі немає. На жаль, процес гальмується через відсутність бачення, як має працювати монетизація», – каже парламентарій. Вона акцентує увагу на тому, що ключові розробники згаданого документу – Мінфін та Мінсоцполітики за участі Мінрегіону та Національного банку, який відповідає за запровадження спеціальних рахунків для отримувачів субсидій.

Проте найбільш потужно гальмують процес депутати-лобісти. Вони намагаються зберегти можливість «Нафтогазу України» й надалі здійснювати клірингові розрахунки з підприємствами теплокомунальної енергетики та іншими структурами – з використанням субсидій. За даними Мінрегіону, понад 85 відсотків усіх розрахунків за субсидіями проводяться шляхом взаємозаліку, тобто здійснюються непрозорі клірингові розрахунки. В уряді визнали недоцільність непрозорих взаємозаліків, які призводять до нарощування заборгованості за газ комунальними підприємствами перед «Нафтогазом».

«Контролювати повинен Мінфін. Процедура важка та непрозора, моніторинг також слабкий», – визнає віце-прем'єр Геннадій Зубко. Але керівник Мінфіну Олександр Данилюк проігнорував журналістський запит про результати моніторингу клірингових розрахунків «Нафтогазу» і виявлені зловживання.

Коментуючи непрозорість взаємозаліків, Геннадій Зубко закликав якомога скоріше здійснити монетизацію: «Перший крок до вирішення проблеми – перехід на розрахунок за субсидію «живими» коштами. Це надасть системі прозорості, зменшить можливості для маніпуляцій та дозволить чітко ідентифікувати, яка зі сторін не виконує зобов'язання», – каже віце-прем'єр. Затримку в цьому процесі пояснює необхідністю завершити процес верифікації отримувачів соціальних виплат – минулого року Мінфін розпочав перевірку правомірності надання субсидій.

Водночас, голова «Нафтогазу» в одному з інтерв'ю чітко заявив, що виступає за повну монетизацію субсидій як способу покінчити з неефективною системою розрахунків та «локомотиву розвитку сегмента енергоефективності». Цілком можливо, що це дійсно може відповідати інтересам «Нафтогазу», оскільки відсутність коштів на рахунках підприємств ТКЕ лише поглиблює і так катастрофічну ситуацію з багаторічною заборгованістю останніх перед «Нафтогазом» за поставлений газ.

Що ж в дійсності відбувається за лаштунками урядової щедрості з субсидіями, які задіяні в клірингових розрахунках «Нафтогазу», повнішу відповідь дасть Рахункова палата. Нардеп Альона Бабак стверджує, що виявила порушення бюджетного законодавства і направила відповідний запит в цей орган.

Розслідування проведено в рамках проекту USAID «Прозора енергетика». Позиція автора може не збігатися з позиціями Агенства з міжнародного розвитку США та аналітичного центру DiXiGroup

ЗАТУЛИВІТРІВСЬКІ ЧИТАННЯ

ЦВІТЕ БУЧАК «ЗОЛОТИМ КОРЕНЕМ»

…я всього лиш мачинка в народі
Володимир Затуливітер. «Астралія»

Традиція Затуливітрівських читань розпочалась 2003 року – року загибелі видатного українського поета. і походить вона від традиції більш ніж 20-річної тяглості: у день Св. Володимира у Володимирському соборі ставити свічу во здравіє Володі. А 2002 року в цей день і ще багато днів я була в лікарні біля хворої мами, яка після виписки іще рік не ходила ногами… Тому 28.07.2003 р. я не могла не поїхати в Бучак на його могилу. Поїхали іще душ 10 найближчих, – вони теж тяжко переживали втрату. У хаті Вадима Бородіна, де з кінця лютого 2002 р. жив і творив Володимир Іванович, ми з Нілою Підпалою розгорнули невелику експозицію із Володиних книжок, рукописів, особистих речей – з цього розпочався Меморіальний літературний музей Володимира Затуливітра. Перші читання, як і сьогоднішні, проходили таким же порядком. Біля могили іще досадили квіток. Вшанували пам'ять дорогої нам людини. Поплакали. Почитали його вірші. Пішли в хату, розглянули маленьку експозицію, читали. В садку за хатою обідали, згадували й знову плакали, читали, милувались калиною і не змогли не повезти її Кобзареві, бо і Володя щороку те робив. Адже в Бучак у гості до довголітнього друга архітектора Вадима Бородіна він почав їздити з початку 80-их років. І теж прикипів серцем до цих «кровоточивих краєвидів», які його останньої бучацької осені оселилися у «Ненаписаних пейзажах» – 9-ої книжки поезій, звісно ж, незакінченої, укладеної автором за кілька днів до загибелі. (Над укладанням «Чаші жертовної» – вдала назва, придумана В.Бородіним, – та «Тернової гори» довелось мучитись мені самій. Та хіба ж до авторського дотягнешся…Та ще такого автора..!)

А сьогодні у маленькому понищеному Бучаку на 15-ті Затуливітрівські читання нас зібралось більше сотні. А якби не злива, якою розпочався наш від'їзд із Києва, мабуть, нового великого казана для кулеші нам би не вистачило. Сьогодні душа моя спокійна, бо усе робиться правлінням Фонду, і я відпочиваю. Новий голова Літературно-мистецького благодійного фонду Володимира Затуливітра, народний депутат 7-го скликання Леонід Даценко залучив і владу, і підприємців до організації Читань. Заступник голови, канівська поетеса, громадська діячка Віра Носенко та Любов Полонська разом з виконавчим директором фонду Дмитром Івановим потурбувались про облаштування території та забезпечення гостей всім необхідним. Активно підключилась родина із с. Яблучне, що на Сумщині. Коваленки приїхали сім'єю своєю машиною і привезли молодшу сестру Володимира Івановича Ніну Іванівну із Харкова.

15 ударів дзвону ведійської чаші скликали Бучацьку громаду до урочистостей. Козацький шпиль Канівських гір над Дніпром 15-ий рік підряд останньої суботи липня розцвітає вишиванками – це шанувальники творчості Поета з'їжджаються сюди з усієї України. На його могилу, прикрашену квітами, покладаємо завершальні публікації його прози у номерах львівського журналу «Дзвін» та публікації у газетах спогадів і досліджень родоводу Надії Коваленко, річного звіту про роботу Літературного музею у с. Яблучне його директора Лідії Коваки. Учасники хору «Гомін» Леопольда Ященка (Царство Небесне йому…) співають «Стоїть козак на чорній кручі» та Ященкове «Порвалась остання струна». Постійний ведучий – відомий поет і діяч культури Петро Засенко, відкриваючи Читання, підкреслив вагоме значення творчості унікального ліричного поета в українській літературі. Урочисте вітання Міністра культури України, зачитане Віктором Ковреєм, надало зібранню державного поцінування літературної традиції Черкащини. Директор Національного Шевченківського заповідника Мар'ян Піняк зазначив, що добре було б отримати захист і підтримку впливової всесвітньої організації для унікальних об'єктів культури Середнього Подніпров'я. Наголосив, що пора раз і назавжди відмовитись від руйнівних будівництв уже і так жорстоко понівеченого Шевченкового краю, а найперше – скасувати будівництво Канівської ГАЕС! Хай заспокоїться громадськість Канівщини і спрямує свої зусилля на відновлення довкілля. Я додала про мрію друзів Поета збудувати тут село Мистецтв і в ньому Меморіал Володимира Затуливітра, проект якого уже був схвалений районною радою, та… Розповіла про те, що 14 липня на радіо «Культура» був представлений унікальний дипломний проект самодостатньої будівлі Будинку археолога випускниці КНАБУ Олени Ємець під керівництвом доцента кафедри архітектури Ганни Носенко. Перспективне будівництво, яке не потребує енергомереж, прив'язане до Бучацького рельєфу. Цей досвід потрібно поширювати і втілювати в життя. Закликала приєднуватися доброчинців до розбудови перспективного культурного осередку, який вдало поєднує природні, археологічні, історичні й сучасні культурні багатства. Фактично серце села Мистецтв давно вже працює. Є письменники, художники, архітектори, археологи, етноісторики, музейні працівники, кінорежисери, екологи, журналісти і просто свідомі патріоти, які хочуть бачити у Бучаку збережену природу і культурний осередок, і центр екотуризму й немало для того роблять. Як от художники Ягодкіни-Носенко. Їх виставка бучацьких пейзажів «У глиняному горщику сонця», присвячена 15-им Затуливітрівським читанням, відкрилась напередодні у Канівському музеї народного декоративно-прикладного мистецтва. А сьогодні копії цих картин прикрашають сад Затуливітрівських читань і вже подаровані автором Літературному музею Володимира Затуливітра. Нагадавши про наближення 75-ї річниці від дня народження Поета, я попросила вчителів на методоб'єднаннях оголосити конкурс на кращий твір старшокласників і студентів на тему «Заповіт Володимира Затуливітра». Мене підтримали усі присутні.

Голова обласного об'єднання Всеукраїнської громадської організації «Просвіта» ім. Т.Г.Шевченка, учителька Черкаського колегіуму «Берегиня» ім. Лесі Українки Олена Фещенко окреслила значення творчості Поета для вихованні у молоді вміння мислити, естетичного смаку, патріотизму, совісті. Завуч Бобрицької школи Наталя Романюк розповіла про позакласні читання віршів Володимира Затуливітра і необхідність їх програмного вивчення.

Заступник голови Фонду, громадська діячка, канівська поетеса Віра Носенко виразила глибокий жаль, що рано втратили ми видатного поета. Він іще стільки міг би зробити для України і міг би й сьогодні бути серед нас! Але, як істинний козак, і свій останній політ у вирій заставив служити Україні – став навічно на Козацькому шпилі охоронцем Шевченкового краю, вартовим Бучака і Тарасової гори. Тому ми впевнені, що Бучак жив, живе і зараз, Бучак вічно буде жити! Ще у 1994 р. Володимир Затуливітер писав: «Щоб ніколи не стерлося з карти благословенне ім'я Бучак. Щоб імені цьому раділа Україна!» Бачимо, як багато сьогодні у нього однодумців, а ще з радістю відмічаємо, що їх число рік у рік дедалі збільшується, хоч багато хто не має можливості доїхати до Бучака.

Ми слухали поезії Володимира Затуливітра, прочитані учнями із Черкас та Бобриці, спогади про побратима й співробітника по видавництву «Молодь» письменника Олександра Шугая. Пригадалась передача на українському радіо «Культура». Редактор Світлана Свиридко-Сєрова у розділі «Класики української літератури» розповіла про одержимість мистецьких пошуків і досягнення Володимира Затуливітра у поетичній творчості, а заслужений діяч мистецтв Борис Лобода натхненно проілюстрував її розповідь віршами Поета. Часто слухаю цей канал, бо він цікавий, пізнавальний, об'єктивний. Глибоко переконана, що передачі його повинні звучати в кожному житлі. А натомість мої знайомі жаліються, що він недоступний. Елементарно немає приймачів УКВ, немає покриття і т. д. Невже так складно справитись із цими нескладними питаннями заради просвітницького, патріотичного, інтелектуального розвитку простих українців? І хто про це має дбати? Щоправда, виручає інтернет. Та знову ж таки, – не всім доступний. Якби ж охоче послухали слобожани виступ Надії Коваленко, дружини двоюрідного брата Поета Миколи Павловича. Пані Надія розповіла про архівні пошуки та плани написати книжку про козацький рід Затуливітрів. Їх присутність надала заходу теплий характер великого сімейного свята. Тим більше, що ми іще й вітали ювіляра – заслуженого художника, професора Української Національної художньої академії Генрі Ягодкіна. А він у відповідь сказав, що йому припав до душі цей край і сюди із задоволенням би їздило багато художників, аби були забезпечені елементарні умови проживання та транспорт.

Директор Сумського земляцтва Ірина Родченко відмітила, що серед визначних подій, які святкують земляки, Затуливітрівські читання займають одне із чільних місць. Вона представила присутнім опублікований чималою книжкою свій щоденник роботи у земляцтві «На нашій, на своїй землі», у якому є і кілька поезій Володимира Затуливітра. Відомий журналіст, активний шістдесятник Михайло Скорик розповів про своє бачення творчості талановитого поета і висловив захоплення прекрасною культурною традицією – Затуливітрівськими читаннями серед розкішної природи. Виконавчий директор фонду, журналіст Дмитро Іванов запросив затуливітрівців приїжджати у Бучак на відпочинок і приєднуватись до Бучацької громади задля очищення і відновлення унікального його природнього середовища. Особливо запрошував добродійників, які б хотіли увічнити своє ім'я – вкласти частину своїх статків у село Мистецтв та збереження унікального с. Бучаки (Бучак – це лелека, а вони живуть парами, як люди, то таки ж Бучаки!) і довкілля.

Особливо сподобалась присутнім художня частина Читань. Заслужений працівник культури, письменник Василь Довжик прочитав поезії та уривок із повісті Володимира Затуливітра «АБО ОФО». Талановиті музиканти скрипаль Кирило Бородін та акордеоніст Данило Денисов натхненно виконали твори Й.-С. Баха й народні мелодії. Народна пісня звучала скрізь: і біля могили, й у саду, й на Чернечій горі, й дорогою – це злагоджена група співаків із хору «Гомін» Леопольда Ященка,

Відкриття 15-их Читань

Бах під дощем

Родина поета

«Різнобарв'я», під керівництвом Світлани Маслак. Усім сподобалась і каша, і до каші, і ми вдячно вітали господиню козацької кулеші Любов Полонську. Дякували всім учасникам і доброчинцям Фонду, а особливо головному організатору – його голові Леоніду Даценку.

Завершення свята, як завжди було щемним. Затуливітрівці поклонилися нашому світочу, нашому Кобзареві, поклали йому до ніг рум'яну бучацьку калину. Зупинились дорогою додому і біля довгого яру з милим серцю Поета озеречком, та до нього вже не спускались, – приватизоване… А подумки бачиться тут чималий бучацький піщаник із пам'ятною дошкою: «Біля цього озеречка дорогою до Тарасової Гори любив відпочивати Володимир Затуливітер» і вірш, скажімо, «Дубова вив'язь намовчала…»…

Любов СНІСАР

Володимир Затуливітер

ГЛИБОКИЙ СВІТ ПЕРЕКИДЬМА СТОЇТЬ

у плесі Канівського моря,
згори лапатими лататтями златавши
мисливські наші зморені сліди.
Гайок на прузі ввись димить корінням,
дими вростають кронами у глей,
мов низ і верх,
немов учора й завтра
місцями помінялись
о безхвильній цій хвилині.
Межа між ними ледь примітна,
тонка, мов око, напівзрима:
впаде на воду птах,
заграє свічкою рибина –
і загойдалось днини мідне покотьоло!..
Щось друг озвавсь,
але мені від нього
навпаки, від губ до легень,
звучать слова.
Берусь читати світ пучками,
мов сіль, на смак, на зуби пробую
зазубринки у противазі
високої залізної руди
й движимого планетного заліза.
...А на давньому дворищі в нагірному селі
висока,
мов пожежа, червона толока вивершує
широкі й вільні,
як легені, цегельні стіни довкіл
спрацьованої саманної
хати – маленької, мов било в бентежному
дзвоні…

ЗОЛОТИЙ КОРІНЬ

В мені ніколи не було багато
мене самого. В тільцях кров'яних
топтались різні, наче при багатті –
на вищих сонця грудях полонин.

Топтались многі: віршами і в прозі,
а то й відверті, в драному взутті.
З водою по камінною не в розріз,
я плив у напрямку своїм в житті.

Як небо з гір, занепадав дощами
в невирвані зубовні пнища гір.
Любили мало. Більше – не прощали
мій слобідський широкополий зір.

Я ніс вину за те, що не спиляли
блакитних од зеленості смерек,
за сніжні синьо-білі плями,
що в серпні вкрили чорногірський Верх.

Коли розводив руки вільні, наче вмерлі,
наш провідник: і сам хотів, не спав,
горілку відкопати на Говерлі,
яку п'ять літ тому там закопав.

Але у серпні в горах випав сніг,
і ми лишились при очах – без ніг.

І тишу слів, які мені сявчали,
і тишу тих, що не дались мені,
осінніми незрячими ночами
несу, мов Україна, камінні.

Підошви труться, ковзають в болоті,
в підзірному черепиці систем –
нащо мені, дрібній пшеничній плоті,
цей душетрус, руки кістлявий трем?

Не претендую ні на запах рути,
ні на євшанний продих полину.
Доволі щастя маю: очі й руки,
ходимі ноги й душу нетрудну.

Іду й мовчу, не маючи користі
ані з ходьби, ні з листя-молодьби,
синицям крильця в'ю непідкорисьті,
якими розсинилися дуби.

* * *

Дубова вив'язь намовчала
таких на ранок туманів –
мов спадини душі й начала
десь перев'язано мені.
Тоненькі витоки, нитчасті,
що пряли й фарбували кров,
на рушнику землі квітчастим
ще раз не вишиють Дніпро
ні гладдю хвиль, ні в хрестик строгий,
ні в зоряний Шевченків лад,
і не обтяжать у пороги,
як ґрона – гнутий виноград…

* * *

Тишина твого сну – як вітчизна пшенична,
і затишна – як воля віків степова.
Колосково, шовково, беззахисно дишеш –
набігають, як сльози, на душу слова.

Несолоні слова. Не страшні. Без оскоми.
Безголосі. Невмілі. Як щастя, прості.
Наче їх із роси вранці викував коник –
сам зелений, підкрильця ж йому – золоті.

Щирий коник, зелений, з душі неколючий,
батьківщина ж пшенична йому, степова...
Жаль, не візьме мене в підковалики, в учні:
вже не вивчусь ні волі, ні щирим словам –

щоб не кожна роса на ковадлечко клалась
і не кожну значив золотий молотець,
а лиш ту, перебірну, яка не озвалась,
тільки ледь надхитнула дзвінички сердець.

Як зернисто ти спиш! Колисково,
пшенично –
набігають на душу, як сльози слова.
Мов криниця у груди зіницями дишеш –
як вітчизняна вільність віків степова…

ЕТЮД НЕ

НЕ і НЕ – читається і пишеться –
і десятки інших НЕ і НЕ
поза меНЕ НЕ залишаться
НЕпрожитим вересНЕвим дНЕм.
НЕ признаюсь, що НЕ вмілося,
а НЕ жити… Тут я збивсь: ні-ні...
НЕ така вже цівка біоса –
НЕ одхреститься меНЕ.
НЕ було б цього – НЕ тишею
НЕ ішли б дощі сутулі, мов НЕ
йшли-НЕ-йшли – НЕмов залишиться
в світі ще багато НЕ меНЕ…

АСТРАЛІЯ

…що душі відцентрова спіраль
дужче-дужче розширює груди,
то все вужче й тісніше в астральні мене замика непробуди.
Дзвін міжзоряних сфер у зіниці–
цях, з яких мені випутаться годі,
анічого б не зміг, не змінив:
я всього лиш мачинка в народі.

І хоч як б'ється крівця у мак,
розпирає пожежею душу,
прокидайся чи ні – аніяк
не зупиниш снагу протидушу.

* * *

Байдужі оку всі ці кольори потрійні:
по три відтінки в кожній сині й жовтизні.
Цій осені й на понюх, мабуть, не потрібні
художники ні імпортні, ні вітчизні.
Палітру – на кілки! Похідний столик вийде.
На пензлі, мов на шампури, нижи й нижи,
нахромлюй ці кровоточиві краєвиди
з усіх відтінків сині, черні й жовтизни –
і розкошуй до одуру, втішайсь до впаду,
бо вже ніщо, крім німоти, не зап'янить:
слів одцуравсь магнітний шерех
листопаду,
як блудниця, земля пустилась в бур'яни.
В лісах півжмені жолудів, в полях – ні стогу,
шосейкою бредеш, а чи никавши
навпростець,
цій осені, як і вітчизні, що із того,
голотна ти бездара, може, чи митець,
чи вихилив до дна, чи лиш надпив із кварти
цикуту кольорів – у всьому винен сам.
Віджив і не збагнув: чогось у світі варте
лиш те, що – відрубавши руку,
ти не написав.

24.11.02. Бучак.

 ПРАВДА КЛИЧЕ

ЖИВА ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

(зліва направо): організатор виставки Анатолій ТКАЧУК, політв'язень радянських таборів Олесь ШЕВЧЕНКО, Ігор ЗАПОРОЖЕЦЬ, Інна ЧЕРНЯВСЬКА (Набока), політв'язень радянських таборів, правозахисник Василь ОВСІЄНКО та Владислав ІЩЕНКО на виставці

Уперше було відкрито поставлено проблему визнання голодомору в Україні як злочину, інспірованого Кремлем. Промова Леоніда Мілявського на цю тему стала справжнім вибухом в українському суспільстві.

Духовну висоту Українського культурологічного клубу визначали незалежність позиції його членів, безкомпромісний відхід від офіційної ідеології та повернення до української християнської традиції. Саме тут пробивалися паростки ігнорування ідеологічних настанов, розвінчувалися принципи партійності в літературі й сповідувалося непристосування до цензури. В останні часи існування в масовій психології радянських людей ще зберігався стійкий стереотип, який показував СРСР, як ніким непереможений політичний феномен. Він базувався з однієї сторони на безальтернативності закритого суспільства, а з іншої на залишках генетичного страху, закладеного масовими репресіями в 30–50-х рр. сталінським режимом. Вивести суспільство зі стану масової апатії , своєрідного психологічного концтабору могла лише публічно проголошена ідеологічна альтернатива комуністичній реальності. І це історичне завдання в Україні виконав у 1987–1988 роках створений у Києві Український культурологічний клуб (УКК). Відбувся прорив на духовному фронті, і роль УКК в цьому процесі була неперсічною та значущою.

Восени 1988-го рада Українського культурологічного клубу ухвалила рішення увійти повним складом до Української Гельсінської Спілки (УГС). Перепоховання Василя Стуса у Києві можна вважати завершенням діяльності Українського культурологічного клубу.

На виставці, присвяченій 30-річчю заснування УКК, представлені унікальні світлини і документи Клубу, газетні публікації, український «самвидав» 1980-х років та меморіальні речі – перші зразки забороненої в УРСР української національної символіки.

На презентації виставки відбулась зустріч членів Українського культурологічного клубу, прозвучали їхні виступи та спогади. З доповіддю виступив Олесь Шевченко і нагадав історичні події. Голова Всеукраїнського товариства політичних в'язнів і репресованих Орися Сокульська розповіла про тодішні протистояння з владою. Заступник голови ветеранської організації Олександр Ткачук підкреслив необхідність збереження пам'яті та закликав учасників УКК передавати власні архіви на збереження до Музею шістдесятництва. Також на презентації були присутні Василь Овсієнко, Леонід Мілявський, Інна Чернявська, Леся Лохвицька та інші. Завершилась презентація музичним виступом Тараса Компаніченка, одного з наймолодших учасників УКК, учасника перших Соловецьких Прощ, започаткованих Євгеном Сверстюком та Василем Овсієнком.

Закінчення. Початок на 1-й стор.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

 ДУМКИ З ПРИВОДУ

І ЗНОВУ ПРО ВОЛИНЬ

Останнім часом розгорнулись неприємні розмови, на міжнародному рівні, щодо Волинської трагедії минулого століття...

А згадаймо, яким чином під час довгого періоду перебувала оця Волинь під російською владою і впливом...

Про геноцид українського народу зі сторони поляків можна згадати з таких фактів: багато українських сімей з Західної України особливо пригадують тепер, що у 20–30-их роках минулого століття українці не могли дістати роботи від польського уряду через свою національну приналежність.

Ось мій особистий приклад у сім'ї: моя мама працювала в Ощадбанку Львова, належачи до римо-католицької конфесії (за своєю матір'ю, як це було тоді прийнято). Два її брати – Петро і Михайло (за батьком – греко-католики, тобто українці) не дістали ніякої роботи.

І що ж? Мали б померти від голоду, безгрошів'я та злиднів... Це і був справжній геноцид щодо українців, які проживали тоді на своїй рідній землі, але за Польщі. Мій дядько Михайло змушений був виїхати в Америку на заробітки, а Петро весь час «сидів на шиї» рідної сестри. Мама мене добре навчила польської мови і повчала, щоб я коли-небудь не проговорилась перед поляками українською мовою.

Отакі сумні думки тут виникають. І чи потрібно наполегливо згадувати часи обопільного недовір'я, коли зараз маємо надто небезпечного ворога? І відомо, що не тільки для України.

Для чого ж ятрити старі рани і навіщо? Для розпалювання ворожнечі? А пояснити правду, думаю, потрібно.

Лідія САДОВА,
м. Львів

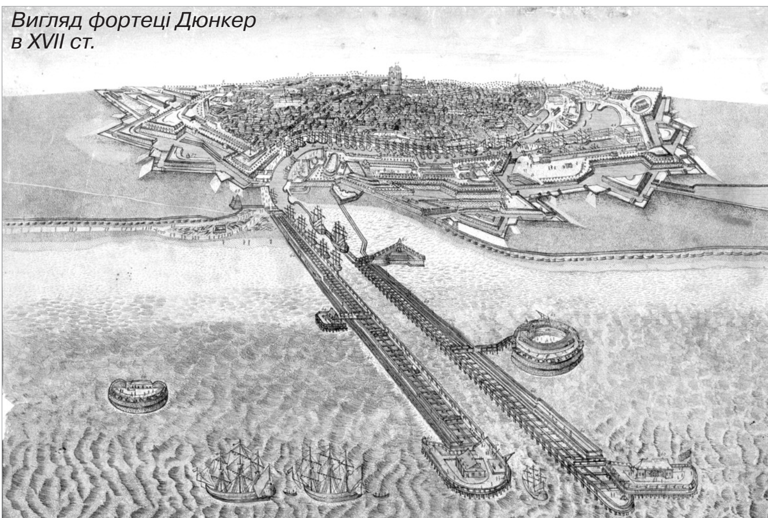

КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ

ШКОЛА ЛИЦАРСТВА І ВІЛЬНОСТЕЙ. ДОПОМОГА ЄВРОПІ

Григорій НУДЬГА

Про лицарський характер воїнів і високий рівень на Січі військової справи чи не першим голосно заговорив польський письменник Б.Папроцький у книжці про лицарське виховання на Україні, виданій у Кракові 1599 року. Наведемо тільки окремі положення з цього твору, щоб зрозуміти, як високо ставилося козацьке виховання. «Багаточесних, але бідних молодих людей з панів на Русі, Поділлі й Польщі, їздять туди, щоб навчитися лицарського діла, бо там можна досконало вишколитись військової справи і єдності». І це пише представник польської шляхти, що так противилася створенню козацького війська. Папроцький стає одним із великих прихильників і популяризаторів козацтва та оборонцем українців проти нападок на них з боку шляхти і зазіхань її на Україну. У вірші «До поляків» він висловлює своє захоплення хоробрістю і лицарством українських воїнів. «Не думайте, що я підлещуюсь до них, я просто правдиво оцінив їх славні діла, котрі заслуговують вічної пам'яті нащадків. Як відважні леви, захищають вони християнство». Папроцький захоплюється розумом і кмітливістю українських козаків. «Пошліть його в посольство, він виконає посольство краще, ніж ви накажете...» Тому-то «послухайте моєї ради-думки: негоже розумному чоловікові домагатися чужого». Не претендуйте на землі й багатства України.

Вигляд фортеці Дюнкер в XVII ст.

У одному з ранніх італійських джерел XVI ст. козаків уже характеризують як добре організованих і відважних воїнів на суші й на морі. Італійський дипломат Гальберіні не жив серед козаків, але зустрічався з ними, і ці зустрічі дали підставу прийти до висновку, що козаки добре озброєні і завжди готові зустрінути всяку небезпеку. З них швидко можна зібрати 14.000–15.000 добре підготовлених воїнів, готових до бою у будь-яких умовах. «Зброя у них – шаблі й рушниці, що їх мають у себе завжди вдосталь. Воюють вони добре пішо й кінно..., дають собі раду і на морі. Мають у себе різноманітні човни, що на них відбувають походи на причорноморські землі».

Це одне з ранніх свідчень, яке підтверджує, що козаки уже у XVI столітті були добре організованою і озброєною військовою силою, яка для Європи могла бути й прикладом. На цей рахунок уже тоді висловлювали свої думки і політики Франції, Німеччини, а козацтво як військова структура, з цього часу займає поважне місце у роздумах спеціалістів мистецтва ведення воєн. Було у їх міркуваннях не тільки здивування – «звідки і як це з'явилося», а й бажання перейняти досвід або й скористатися допомогою козаків. Зігріту славою козаківУкраїну у XVII столітті уже й не називають інакше, як козацькою державою, а народ – «козацькою нацією». Голландський дипломат І.В. фон Келлер у своїх листах (1677–1679) з Москви до уряду називає наш край «Українським герцогством», де живе козацький народ, вільнолюбивий, який тепер розбудував, зробив красивим своє столичне місто Київ. А славна Січ – стала військовою основою країни, тоді як «запорожські козаки – то окраса козацької нації» (Лист від 18.VI.1679 р.).

Подібно характеризує Україну, її народ і козаків також німецький історик А.Тилер у книжці про козаків, виданій 1685 року у Единбурзі. «Україна – це край, населений вільнолюбивою нацією козаків... Козаки України дуже люблять свободу і не зносять нічийого ярма».

Україна – «козацька держава», Українці – «козацька нація», «запорожці – окраса козацької нації» – це визначення, які трапляються в багатьох тодішніх європейських авторів і не випадково, бо вільнолюбивий дух, республіканські принципи суспільного співжиття, демократизм, військова сила козацтва, що стала на оборону всієї європейської цивілізації, принесли нашому народові заслужену славу і винесли його з небуття та невіданості у ряди, з якими рахуються найбільші державні формування.

Західноєвропейські автори майже без винятку підкреслюють лицарський характер козаків та їх цивілізовані поводження з іноземцями будь-якої віри й національності. У 1614 році посол німецького цісаря їхав до московського царя через північні терени України. По дорозі їх зустріли польські конфедерати та жовніри і хотіли пограбувати, але тут нагодилися українські козаки і оборонили посольство та допомогли йому безпечно продовжити свій шлях до Москви. Про цю пригоду посол Яков Генкель фон Доннерсмакр послав до цісаря спеціальну реляцію, у якій, окрім події, описав і українську мову, та звернув увагу, що нею добре володіє багато державних людей Польщі, зокрема королівський секретар Ганс Гритина.

Якщо російські царі, зокрема Катерина II, всюди «трубили», що козаки – це розбійники, які не визнають ніяких порядків і цивілізованих правил взаємин співжиття між народами, то, як бачимо, зовсім інше пишуть представники Європи і говорять про козаків не за матеріалами переказів, а на основі зовсім конкретних фактів, свідками яких вони були. Відвагу, спритність і військову організованість козаків на морі знали у Європі ще на початку XVII століття. Коли у 1624 році козацькі «чайки» наскочили на Царгород і здобули там перемогу – військові дії спостерігав особисто французький посол до Туреччини і в донесенні своєму королеві тоді ж написав: «Це є річ досі нечувана, і якої не можна собі уявити, не бачачи власними очима». Він ствердив «славнозвісну відвагу козацької нації» ще одним фактом, свідком якого був. Вісті про козацькі подвиги пронеслися по всіх країнах Європи, і у Франкфурті навіть була надрукована гравюра, як козаки штурмують Трапезунд.

Про козаків і їх лицарську хоробрість говорили і в часи великих воєн в Європі. І були для цього підстави. Коли турки 1683 р. обляглі Відень і створилася небезпека усій Європі – на допомогу були покликані разом з польськими військами й козаки, які воювали героїчно і прославили Україну. До цієї слави були додані подвиги бувшого козака – віденця Кульчицького, який прорвався з обложеного міста до союзних військ і встановив з ними зв'язок, що призвело до перемоги над турками. Увесь Відень кричав тоді: «Слава українським козакам». *(Детальніше – далі)*.

На початку XVII століття військова слава, лицарський авторитет козаків настільки підноситься високо, що їх, як досвідчених і відважних вояків, закликають великі європейські країни для допомоги у рішенні конфліктів, що розв'язалися під час довголітніх воєн. Коли в середині XVII ст. Франція шукала підмоги для відвоювання свого порту Дюнкерка від іспанців, вона звернула увагу саме на реальну силу – козаків. Запримітив її французький посол до Польщі граф де Бурже. Ще в серпні 1644 року він написав своїм повелителям – кардиналу Масаріні до Парижу, що «козаки дуже відважні вояки, прекрасні їздці, перфектна інфантерія, особливо здібні до захисту фортець». Кардинал відповів, що король буде радий мати справу з козаками, от тільки його турбує їхня схильність до вільностей. (Як бачимо, уже й для французького короля і для кардинала були відомі дві важливі риси козаків – прекрасні вояки і вільнолюбний народ). Але їх добре єднає розумний полковник Хмельницький.

У листопаді 1644 року Богдан Хмельницький був із старшиною у Варшаві, і при цій нагоді французький посол попросив його з ним зустрітися, про що граф Бурже доповів у Парижі: «Цими днями був у Варшаві один з козацької старшини полк. Хмельницький, про якого я мав честь писати Вашій еміненції. Він був у мене, я мав з ним дві розмови. Це людина освічена, з розумом, гарного виховання, шляхетного походження, сильний в латинській мові. Що стосується служби козаків у Й.В., то, як війни з турками не буде – Хмельницький готовий допомогти мені в цій справі». І угода була укладена.

Франція просила прискорити прибуття козаків до Парижу і далі на поля боїв. Домовилися, що за кожного озброєного козака Франція виплатить їм по 12 ріксталерів, а полковникам – по 120 талерів. Франція повністю брала на себе утримання козацького війська.

І ось у березні 1645 року посол граф де Бурже сповістив Париж: «Уже три дні, як полковник Хмельницький в товаристві старшин Сірка та Солтенка (Золотаренка? – **Г.Н.**) виїхали в Гданськ, прямуючи до Парижу». Ескадра французьких кораблів підійшла до Гданська, козаки повантажилися з кіньми і зброєю і попливли до Франції. Скільки їх було – не знаємо, але французькі документи засвідчують, що штурмували Дюнкерк 2400 козаків. Чи командував ними сам Хмельницький – невідомо, хоч у розмовах з французькими послами пізніших часів він натякав, що сам був у тих місцях. Подорож морем, очевидно, була щасливою, у військових архівах ні про які пригоди не згадується. Можливо, частина козаків до Франції їхала тоді також верхи на конях. Що Хмельницький був у Парижі – засвідчують тогочасні документи.

У дорозі до Франції козаки були кілька місяців. Почали вантажитись у Гданську 8 березня 1645 року, коли прибули до Франції – невідомо, можливо у квітні або травні, а 15 жовтня 1645 року вони вже штурмували й захопили порт Дюнкерк. Слава ж про їх військову й загальну організованість і уміння перемагати рознеслася по всій Франції та Європі. Про них писала новостворена французька газета, а головнокомандувач штурму Дюнкерка князь Конде в донесенні королю писав, що він відзначає особливу «відвагу козаків, які дуже добре воювали». Козацька армія, очевидно, сподобалася французам, бо під кінець 1645 року Хмельницький відбув на Україну, а козаки лишилися оберігати Францію. Більше цього, відомий історик, автор згадуваної нами книжки про козаків П'єр Шевальє, бере участь у організації на Україні нових частин добровольців, які й прибувають до Франції 1647 року. Формувалися нові полки для поїздки до Франції і в 1648 році, але революційні події на Україні перешкодили їх виїздові.

З тих часів у Європі навічно осіло чимало мужніх посланців славного Запоріжжя.

Із книги «Республіка козаків»

НАША МОВА КАЛИНОВА...

ЯК МИ ГОВОРИМО І ПИШЕМО

Неправильно	Правильно
В Книзі Життя записано…	У Книзі життя записано…
Вклад у розробку…	Внесок у розробку…
Малий дурачок…	Малий дурник…
Горбушка хліба…	Окраєць хліба…
Державна граница…	Державний кордон…
Він наче в чаду…	Він як очманілий…
Чаєпиття…	Чаювання (пиття чаю)…
М'ясомолочна продукція…	М'ясо-молочна продукція…
Подобострастний…	Догідливий…
Тривожна група прикордонної застави затримала…	Група тривоги прикордонної застави затримала…
Шероховата дошка…	Шорстка (шерхава) дошка…
У виступі було відзначено…	У виступі було зазначено…
Немає потреби закривати очі на...	Не можна заплющувати очі на…
Зболтати…	Збовтати…
В подальшому висвітлювати…	Надалі висвітлювати…
Втирати очки…	Замилювати очі…
Встократно цінніше…	У сто разів цінніше…
Промовець підкреслював, що в той же час незрозумілим являється розкол…	Промовець підкреслював, що так само незрозумілим є розкол…
Зал був переповнений вщент…	Зал був переповнений…
Причудливо…	Химерно (чудернацьки)…

Підготувала Марія ВОЛОЩАК

Видавець Конгрес Українських Націоналістів

Засновник та шеф-редактор Степан Брацюнь,
головний редактор – Марія Базелюк.

Редакційна колегія
Володимир Сергійчук, Василь Шпіцер, Ольга Різниченко, Ярослав Радевич-Винницький.

Адреса редакції: 01001, вул. Хрещатик, 21, пом. 111, м.Київ; e-mail: nacija@ukr.net

Адреса видавця: 01004, вул. Антоновича, 36, м. Київ, тел./факс 235-37-61

Реєстраційне свідоцтво:
Серія КВ № 7970, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 08.10.2003 р.
Передплатний індекс: 09715
Банківські реквізити: ФОП Брацюнь С.І.
Філія ГУ по м.Києву та Київській обл.
№ 10026/0195.
АТ «ОЩАДБАНК». МФО 322669
ЕДРПОУ 2305606776
№26003500849590(UAH)

Газету набрано і зверстано у комп'ютерно-видавничому центрі Конгресу Українських Націоналістів.

Газету видрукувано у ТОВ “Інтерекспресдрук”
Замовлення №
Наклад 10 000 прим.
Ціна договірна

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9